

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Terveyden edistämisen ylempi tutkinto-ohjelma
Terveyden edistäminen

HYNNINEN, MAIJA:

Green Care -toiminnan vaikuttavuus hyvinvointipalveluissa
Tarkastelussa Vaalijalan Green Care -toiminta

Opinnäytetyö 56 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Huhtikuu 2023

Kiinnostus palveluiden todennettua vaikuttavuutta kohtaan on lisääntynyt yhteiskunnallisesti. Vaikuttavuuden arvioinnin kautta saatua tietoa voidaan hyödyntää palvelujärjestelmää kehitettäessä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa vaikuttavuuden määrittelyn avulla voidaan tarkastella mitä muutoksia yksilöissä on saatu aikaan ja kuinka asetetut tavoitteet on saavutettu. Vaikuttavuuden mallintaminen lähtee tavoitteesta ja vaikuttavuusketjun avulla voidaan tarkastella toimintaa sekä tuoda esille halutun toiminnan vaikuttavuutta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista Green Care -toiminta Vaalijalassa on ja kuinka Green Care -toiminnan vaikuttavuuden arviointia voidaan kehittää. Tavoitteena oli mallintaa Vaalijalan Green Care -toiminnan vaikuttavuusketju. Opinnäytetyössä haettiin vastausta kahteen kysymykseen, millaista Green Care -toiminta on Vaalijalassa työntekijöiden kokemana ja miten Vaalijalan Green Care -toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena toimintatutkimuksena, joka sisälsi haastattelut ja vaikuttavuusketjutyöskentelyn. Opinnäytetyötä varten haastateltiin Vaalijalan työntekijöitä ja yhdessä heidän kanssaan mallinnettiin Green Care -toiminnan vaikuttavuusketjua. Green Care -toiminnalla tarkoitetaan ammatillista toimintaa, jossa hyödynnetään luontoa ja maaseutu ympäristöä edistämään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua.

Tulosten perusteella Green Care -toiminnan todettiin Vaalijalassa olevan kuntoutusta tukevaa ja monipuolisesti resursseja hyödyntävää, Green Care -toiminnan koettiin auttavan kuntoutujia parantamaan elämänhallinta- ja tunnetaitoja tasavertaisuuden, vuorovaikutuksellisuuden sekä rauhoittumisen myötä. Green Care -toiminnan vaikuttavuuden ja vaikutusten arviointi pohjautuu ohjaajien ja hoitajien huomioihin, eikä yhtenäistä kirjaamistapaa ole. Vaikuttavuusketjussa määriteltyjä vaikutuksia voitaisiin henkilöstön havaintojen lisäksi todentaa asiakkailta kerätyillä itsearvioinneilla.

Asiasanat: green care, vaikuttavuus, vaikuttavuusketju

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Health Promotion

HYNNINEN, MAIJA:
The Effectiveness of Green Care in Welfare Services
A Review of Green Care Activities in Vaalijala

Master's thesis 56 pages, appendices 3 pages
April 2023

Interest in effectiveness of services has increased. Information obtained through the impact assessment can be used in the development of the service system.

The purpose of the thesis was to find out what Green Care activities Vaalijala provides and how the evaluation of effectiveness of the Green Care activities can be developed. The aim was to model the impact chain of Green Care activities in Vaalijala. Green Care is a professional activity using nature and the rural environment to promote people's wellbeing and quality of life. The data in this action research were collected through interviews and modelling of impact chain of Green Care activities.

Based on the results, Green Care activities were found to be supportive and diverse resource utilizing activities. Vaalijala would benefit from a measure assessing tool to evaluate the effectiveness. The Green Care activities were used to help the rehabilitation patients to improve their life management and emotional skills through equality, interaction and calming down.

Key words: green care, effectiveness, impact chain

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	7
	2.1 Vaalijala	7
	2.2 Green Care -toiminta Vaalijalassa	8
3	TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	9
4	OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	10
	4.1 Tiedonhaku	10
	4.2 Green Care hyvinvoinnin tukena.....	10
	4.3 Vaikuttavuus hyvinvointipalveluissa.....	13
	4.3.1 Vaikuttavuusketju.....	13
	4.3.2 Vaikuttavuuden arviointi	16
	4.3.3 Vaikuttavuus Green Care -toiminnassa ja haasteet sen arvioinnissa	17
	4.4 Aiemmat tutkimukset Green Care -toiminnan vaikuttavuudesta...	19
5	TOTEUTUS	22
	5.1 Opinnäytetyön toteutus toimintatutkimuksen keinoin.....	22
	5.2 Teemahaastattelut.....	23
	5.3 Aineiston analysointi.....	25
	5.4 Toiminnallinen työpaja ja vaikuttavuusketjun mallintaminen.....	26
6	TULOKSET	29
	6.1 Green Care -toiminta tukee kuntoutusta resursseja hyödyntäen..	29
	6.1.1 Toiminta sisältää tyypillisimmät Green Care -toiminnot	29
	6.1.2 Toiminta on kuntoutusta tukevaa	31
	6.1.3 Toiminta on resursseja hyödyntävää	33
	6.1.4 Toiminta on näyttöön perustuvaa.....	34
	6.2 Green Care -toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi vaikuttavuusketjun avulla	35
	6.2.1 Vaalijalan Green Care -toiminnan vaikuttavuusketju.....	35
	6.2.2 Vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi Vaalijalassa	39
7	POHDINTA	42
	7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	42
	7.2 Prosessin tarkastelu	44
	7.3 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	45
	7.4 Jatkotutkimus- ja kehittämis ehdotukset.....	47
	LÄHTEET	48
	LIITTEET	54

Liite 1. Haastattelukutsu	54
Liite 2. Haastattelurunko.....	55
Liite 3. Toiminnallisen työpajan runko.....	56

1 JOHDANTO

Luonto on alusta asti ollut läsnä ihmiskunnan kehittyessä, tarjonnut ruokaa, suojaa ja myöhemmin elinkeinoja sekä ympäristön, jota on alettu muokata ihmiselle suotuisammaksi. Nyt ilmaston lämpenemisen ja luontokadon myötä on luonnon ja sen monimuotoisuuden tärkeys jälleen noussut ajankohtaiseksi. Maatilojen määrä Suomessa on vähentynyt reilusti ja kehitys jatkuu samansuuntaisena. Maatiloille tuottavuutta lisäävänä tekijänä terveyspalveluiden tuottaminen voisi olla yksi mahdollinen ratkaisu (Partanen, Lilja, Kurppa & Soini 2006, 142; Yli-Viikari ym. 2009, 28).

Vuoden 2023 alusta voimaan tulleen SOTE-uudistuksen yhteydessä on viitattu palveluiden laadun tarpeen arviointiin muun muassa tulosten ja vaikuttavuuden mukaan (Kettunen 2017, 6). Yhteiskunnallinen vaikuttavuus on viime vuosina ollut kasvava trendi sekä julkisella että yksityisellä sektorilla (Vataja & Hyytinen 2020). Vaikuttavuusinvestointi, jolla tarkoitetaan pääoman suuntaamista toimintaan, joka saa aikaan sekä taloudellista että yhteiskunnallista tai ympäristöllistä hyötyä, on myös lisääntynyt (Männistö 2018, 3). Vaikuttavuuden arviointia voidaan käyttää tiedon keräämisessä ja välittämisessä ja se voi luoda kahdensuuntaista kommunikaatioita käytännön arvioinnin ja teoreettisen tiedon välille (Dahler-Larsen 2005, 24).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista Green Care -toiminta Vaalijalassa on ja kuinka Green Care -toiminnan vaikuttavuuden arviointia voitaisiin kehittää Vaalijalassa. Tavoitteena oli mallintaa Vaalijalan Green Care -toiminnan vaikuttavuusketju, jota hyödyntämällä voitaisiin jatkossa kehittää toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia. Vaikuttavuusketjun tavoitteet ohjaavat mittarin valintaa.

Green Care (myöhemmin myös GC) on ammatillista toimintaa, jolla pyritään edistämään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua luontoon sekä maaseutu ympäristöön liittyvillä toimenpiteillä (gcfinland a. n.d).

2 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Vaalijala

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen kanssa, joka toteuttaa kuntoutustyössään Green Care -toimintaa. Vaalijala on osa Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisaa. Opinnäytetyötä aloittaessa keväällä 2022 Vaalijala oli kuntayhtymä, joka koostui 33 jäsenkunnasta, mutta Sotemuutoksen myötä tammikuussa 2023 kuntayhtymä lakkautettiin ja toiminnot siirtyivät osaksi Etelä- ja Pohjois-Savon hyvinvointialueita. Vaalijala tuottaa palveluita erityistä tukea tarvitseville lapsille ja aikuisille. Erityistä tukea tarvitseva henkilö voi olla kehitysvammainen tai kuulua autismin kirjoon. Tuen tarve voi liittyä myös oppimiseen tai sosiaaliseen elämään tai johtua liikunta- tai aistimonivammaisuudesta tai somaattisesta sairaudesta. Palvelutoiminta muodostuu kuntoutustoiminnasta ja asiantuntijapalveluista, asumis-, päivä- ja osallisuustoiminnasta sekä ammatillisesta kuntoutuksesta sekä perusopetustoiminnasta. Kuntoutuksessa käytettäviä keinoja ovat muuan muassa psykososiaaliset, neuropsykiatriset, terapeutit, lääkinnälliset keinot sekä ohjaus ja opetus. Sateenkaaren koulu tarjoaa esi-, perus- ja lisäopetusta lapsille. Asumispalvelut sisältävät asuntojen vuokrausta ja tarvittavat tukipalvelut. Vaalijalassa työskentelee eri sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. (Vaalijala n.d.)

Vaalijalassa hyödynnetään arvioinnissa RAI-arviointityökalua. RAI-järjestelmää (Resident Assessment Instrument) käytetään erityisesti iäkkäiden ja kehitysvammapalveluiden yhteydessä. Kyseessä on standardoitu tiedonkeruun ja havainnoinnin menetelmä hoito-, kuntoutus- ja palvelusuunnitelmien laatimiseen sekä palveluntarpeen arviointiin. Järjestelmä koostuu erilaisille kohderyhmille ja käyttötarkoituksiin suunnitelluista arviointivälineistä. Keskeisiltä sisällöiltään RAI-välineet ovat yhdenmukaisia kaikissa maissa, joissa järjestelmää käytetään. (THL 2023.)

2.2 Green Care -toiminta Vaalijalassa

GC-toimintaa toteutetaan sekä yksilö- että pienryhmäohjauksena. Taustalla toimintaa ohjaamassa on yksilöllinen päiväaikaisen toiminnan suunnitelma. Suunnitelmassa määritellään toiminnan sisältö, kuntoutuksen tavoitteet sekä kuntoutuksen seuranta. Green Care Nenonpellon osa-alueet ovat eläinavusteinen toiminta, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, koira-avusteinen kuntoutus, luonto- ja erätoiminta sekä puutarhatoiminta. Eläintoiminnalle on myönnetty Green Care Finlandin LuontoHoiva laatumerkki vuonna 2021. (GC Vaalijala n.d.)

Eläin- ja luontoavusteista GC-toimintaa toteutetaan Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen alueella sekä lähiseudun luontoa hyödyntäen. Luonto- ja erätoiminta tarjoaa osallistujille luontokokemuksia ja -elämyksiä ohjaajien tuella ja puutarhatoiminnassa ympäristöä taas hyödynnetään viettämällä aikaa viherympäristössä tai aktiivisesti toimimalla. Koira-avusteisessa kuntoutuksessa koiran avulla harjoitellaan kommunikaatio ja vuorovaikutustaitoja sekä liikutaan luonnossa ja pelataan pelejä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta sisältää erinäisiä toimintoja tallin ja hevosten parissa. Toimintaa toteutetaan hevostallilla Naarajärven Vilhulassa. Eläintoiminnassa huolehditaan Vaalijalan alueella sijaitsevan lampolan asukkien päivittäisestä hyvinvoinnista. Lampolassa asuu alpakoita, lampaista, kanoja, kaneja sekä minipossuja. Eläinavusteisessa toiminnassa pyritään tuomaan esille asioita, joista myös asiakkaan hyvinvointi koostuu, kuten terveellinen ravinto, puhtaus, liikunta ja lepo. (GC Vaalijala n.d.)

3 TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista Green Care -toiminta Vaalijalassa on ja kuinka Green Care -toiminnan vaikuttavuuden arviointia voidaan kehittää Vaalijalassa.

Tavoitteena oli mallintaa Vaalijalan Green Care -toiminnan vaikuttavuusketju, jonka avulla voitaisiin jatkossa kehittää toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia.

Opinnäytetyö vastaa kysymyksiin:

1. Millaista GC-toiminta on Vaalijalassa työntekijöiden kokemana?
2. Miten Vaalijalan GC-toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida?

4 OPINNÄYTETYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Tiedonhaku

Opinnäytetyön tekeminen alkoi tutustumalla keskeisiin käsitteisiin Green Care ja vaikuttavuus, ja hakemalla näistä tietoa. Aluksi hakuja tehtiin Google-hakukoneen kautta. Hakustrategia koostui käsitteistä; green care, social farming, care farming, luontohoiva, vaikuttavuus, vaikutus, effects, efficacy, effectiveness, impact. Hakuja tehtiin seuraavista tietokannoista Cinahl, Scopus ja Web of Science, yhdistelemällä käsitteitä. Myös Google Scholaria sekä Tampereen korkeakouluyhteisön Andor-hakupalvelua hyödynnettiin tiedonhaussa.

Tulokset käytiin ensin läpi otsikon ja abstraktin perusteella ja mikäli julkaisu käsitteli GC-toimintaa tai siihen verrattavaa luontotoimintaa eri termillä tai vaikuttavuutta, niin julkaisuun tutustuttiin tarkemmin. Haut rajattiin suomen- ja englanninkielisiin maksuttomiin materiaaleihin. Julkaisuvuosi rajattiin 1990 jälkeen ilmestyneisiin, sillä tietoa hakiessa haluttiin tarkastella missä määrin GC-käsitteen käyttö ja toiminnan tutkiminen on lisääntynyt. Opinnäytetyössä käytetyistä lähteistä suuri osa löytyi läpi käytyjen materiaalien lähdeluetteloiden kautta.

4.2 Green Care hyvinvoinnin tukena

Luontoa ja maaseutuympäristöä on jo pitkään hyödynnetty hyvinvoinnin edistymisessä sekä tietoisesti että tiedostamatta. Vanhainkoteja, mielisairaaloita ja vankiloita on sijainnut luonnon läheisyydessä, joissa potilaat osallistuivat maatalous- ja puutarhatöihin (Lilja ym. 2008, 1; Gallis 2013, 4). Jo Hippokrateen aikana muinaisessa Kreikassa hyödynnettiin puutarhoja ja viheralueita potilaiden hoidossa. Varhaisimpia green care -toiminnan periaatteita noudatettiin 1200-luvun Belgiassa terapeuttien yhteisöjen muodossa. Myös tuberkuloosin hoidossa raikkaasta ulkoilmasta koettiin olevan hyötyä potilaille. 1930-luvulla Kreikassa perustettiin puolivapaita vankiloita maatiloille, jotka tarjosivat kuntoutusta vangeille. Kuntouttavan lääketieteen ja hoidon kehittyessä

puutarhanhoitoa alettiin hyödyntää fyysisesti loukkaantuneiden lisäksi myös mielenterveysongelmaisten ja oppimisvaikeuksista kärsivien hoitoon. (Gallis 2013, 4–6.) Luonnon hyödyntäminen on noussut esiin uudelleen sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalveluissa ja siitä on alettu puhua Green Care -toimintana (Soini 2014, 7).

Käsitteenä Green Care on laaja ja se vaihtelee eri maiden välillä. Useissa maissa käytetään nimitystä hoivamaatalous eli social farming tai care farming (Vehmasto 2014,10; Di Iacovo & O'Connor 2009, 11–13) sekä farming for health-kattokäsitettä (Hassink 2006). Suomessa käsite pyrkii tieteellisyyteen ja asiantuntijat ovat olleet mukana käsitteen suomalaistumisessa alusta saakka. GC-käsitteistö myös liittyy vahvasti maaseutu- tai luontoperusteisen yritystoiminnan mahdollistamiseen. (Vehmasto 2014, 6.)

Oleellista toiminnassa on, että luontoa hyödynnetään tavoitteellisesti ihmisten hyvinvoinnin edistämiseen ja ylläpitoon. Toiminta perustuu luontolähtöisyyteen, toimintamuotoja voidaan käyttää metsissä, puutarhoissa, puistoissa ja maatiloilla. Toimintatavan peruselementtejä ovat luontoperustaisuus, kokemuksellisuus ja osallisuus. Toiminta on tavoitteellista, ammatillista ja vastuullista. (Vehmasto 2014, 11; Vehmasto ym.2021, 18.)

Luonto on perusta GC-toiminnalle ja keskeistä on ohjatun luontokokemuksen suunnittelu asiakkaiden tavoitteiden saavuttamiseksi perustuen luonnon hyvinvointivaikutuksille. Luontoelementti voi sijaita sekä maalla että kaupungissa tai se voidaan tuoda myös äänten, kuvien ja materiaalien muodossa mukaan toimintaan. Kokemuksellisuus ja toiminnallisuus luonto- ja sosiaalisessa ympäristössä voi sekä aktivoida että rauhoittaa. Keskeistä GC-toiminnassa on mahdollistaa asiakkaan hyvinvointia edistävä luontoperusteinen kokemus tukemalla hänen toimintaansa. Osallisuus GC-palveluissa tarkoittaa yhteyden luomista ihmisiin sekä luontoon, mutta myös mahdollisuutta vaikuttaa palveluun ja tulla kuulluksi sen osalta. Asiakkaan osallisuuden tukeminen on tärkeää läpi palveluprosessin ja sitä voi vahvistaa mielekäs tekeminen, yhteisö, ympäristö ja eläimet. (Vehmasto ym.2021, 15-17.)

Toiminnan toteutuksen kannalta tärkeää on ohjaajan ammattitaito, ohjaamisosaaminen ja Green Care -toiminnan osaaminen. Ohjaajalla tulee olla riittävä ammattipätevyys palvelun tarjoamiseen, esimerkkinä terapia, jota voi toteuttaa vain asianmukaisen koulutuksen saanut henkilö. Ohjaajalla tulee olla ymmärrys luonnon hyvinvointivaikutuksista ja miten GC-toiminnalla päästään asiakkaan tavoitteita kohti. Lisäksi tarvitaan ohjaamisosaamista, johon liittyy sekä GC osaaminen että ammattipätevyys sekä asiakkaan tukemisen ja kohtaamisen taidot. (Vehmasto ym. 2021, 21.)

Green Care -käsitteenä on ensimmäisen kerran tullut Suomessa esille vuonna 2006 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen projektin ”maatilat maaseudun palvelutoiminnassa” yhteydessä ja Green Care -yhdistys perustettiin tämän jälkeen vuonna 2010. (Soini 2014, 7.) Euroopassa vahvoja Green Care -toimijoita ovat olleet Hollanti, Belgia, Norja ja Italia, joissa yhteistyö maatalojen ja kuntoutustahojen kanssa on kehittynyttä ja palvelee useita eri käyttäjäryhmiä (Salovuori 2014; Haubenhofen, Elings, Hassink & Hine. 2010, 108).

Green Care -toiminta voidaan jakaa luontohoivaan ja luontovoimaan (Vehmasto 2014, 15). Luontohoivan palvelut ovat pääsääntöisesti julkisen sektorin sosiaali- ja terveystalouden palveluja, jotka on suunnattu tietyille asiakasryhmälle. Luontovoiman palveluita ovat luontolähtöiset tavoitteelliset hyvinvointipalvelut sekä harraste-, kasvatusta- ja opetuspalvelut, jotka ovat kaikille saatavilla. Luontohoivan tuottajilta vaaditaan sosiaali- ja terveysalan koulutusta tai systemaattisesti toteutettavaa yhteistyötä toimijoiden kanssa. (Vehmasto 2014, 15; Vehmasto ym. 2021, 10.)

Green Care Finland on valtakunnallisesti toimiva kehittäjäyhteisö, joka edistää ja kehittää luonnon ja maaseutu ympäristön hyvinvointivaikutuksiin perustuvia palveluita Suomessa (gcfinland b. n.d). Green Care -palveluiden tarjoajalla on mahdollisuus hakea LuontoHoiva tai LuontoVoima -laatumerkkiä. Green Care Finland ry vastaa Green Care -laatumerkkien hallinnasta ja merkit myöntää erillinen Green Care -lautakunta (gcfinland c. n.d).

4.3 Vaikuttavuus hyvinvointipalveluissa

Vaikuttavuudelle ei ole yhtä yhteistä määritelmää (Heliskoski ym. 2018, 6). Dahler-Larsenin (2005, 7) mukaan vaikuttavuus kuvaa sekä tulosta, vaikutusta että vaikuttamisen prosessia. Hyvinvointipalveluissa vaikuttavuutta tarkastellaan esimerkiksi sen kautta, kuinka hyvin tarpeisiin vastataan tai tavoitteet saavutetaan, tarkastelu kohdistuu tulosten lisäksi koko prosessin tai sen rakenteiden tarkasteluun (Martin 2012, 201-202). Vaikuttavuus yleensä merkitsee palveluiden aikaansaamia tuloksia ja asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Vaikuttavuutta on muutokset asiakkaan elämässä ja hyvinvoinnissa, jotka saavutetaan tiettyjen toimien avulla, kuten lääkityksen apu sairauden lieventymisessä tai kirurginen toimenpide liikuntakyvyn suhteen. (Aistrich 2014; Kettunen 2017, 6.) Vaikuttavuus hyvinvointipalveluissa on interventiosta johtuva muutos voinnissa, joka sisältää tavoitellut vaikutukset (Malmivaara 2022).

Vaikutuksella yleensä tarkoitetaan yksittäisen toiminnan tai intervention seurausta tai tulosta. Arvioitaessa vaikutusta keskitytään syy- ja seuraussuhteiden analysoimiseen. (Soini 2014, 13; Kettunen 2017, 6.) Vaikutusten ja vaikuttavuuden välisen eron Poister kiteyttää siten, että vaikutukset kuvaavat tekemisen varsinaisia tuloksia ja vaikuttavuus toiminnan tai intervention kokonaisvaltaista aikaansaannosta (Poister 2003).

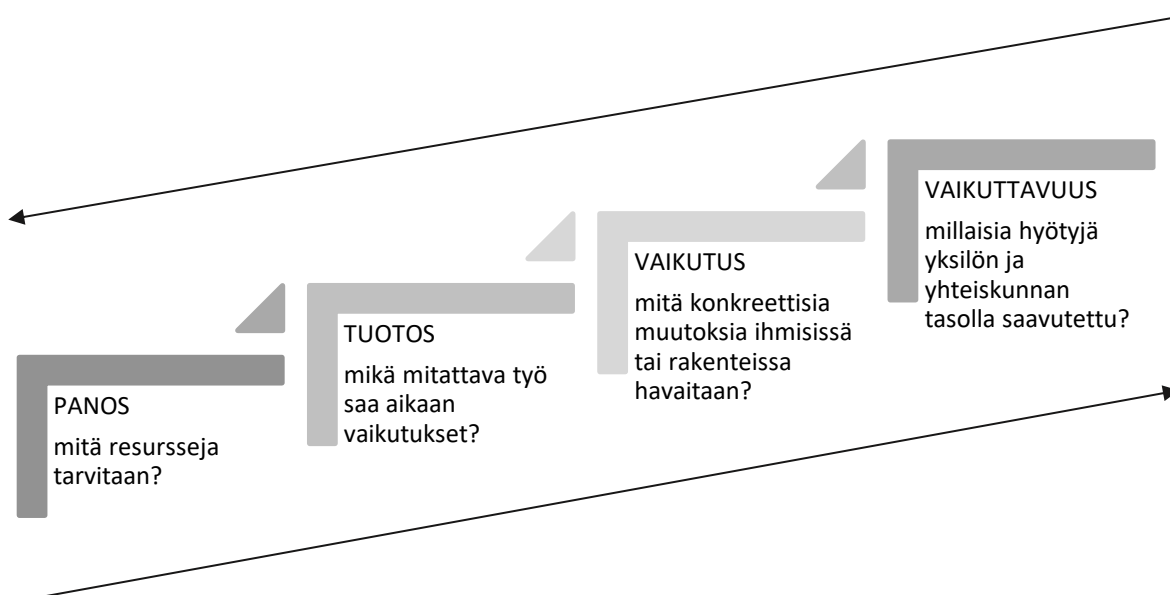
4.3.1 Vaikuttavuusketju

Vaikutusketju on laajasti Suomessa käytetty malli, jonka avulla voidaan hahmottaa, millaisista elementeistä yhteiskunnallinen vaikuttavuus muodostuu tuoden esille niiden väliset suhteet. (Heliskoski ym. 2018, 5.) Vaikutusketju tunnetaan kansainvälisesti looi-menetelmänä. Nimi tulee sanoista input, output, outcome, impact eli suomeksi panos, tuotos, vaikutus ja vaikuttavuus. looi on saksalaisen Bertelsmann-Stiftung säätiön julkaisema metodi (Riess 2010).

Vaikuttavuus- ja vaikutusketju käsitteitä tarkastellessa huomaa, että toisinaan niitä käytetään ilmentämään samankaltaista ketjua ja toisinaan ne on kuvattu eri

tavoin. Esimerkiksi Aistrich (2014) puhuu vaikuttavuusajattelusta ja kertoo tämän perustuvan logiikkaketjuun, josta käyttää esimerkkinä IOOI-menetelmää (Aistrich 2014). Mäki-Opas & Laatikainen (2021) käyttävät vaikuttavuusketju nimitystä, mutta lyhenteenä on IOOE, jossa impact on korvattu effectiveness sanalla, muutoin ketju on sisällöltään samankaltainen Aistrichin kanssa (Mäki-Opas & Laatikainen 2021). Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan laatu ja vaikuttavuus käsikirjassa niin ikään puhutaan vaikuttavuusketjusta, mutta asiaa tarkastellaan tarpeen, vaikutuksien, tavoitteen ja muutosten kautta (Lipponen & Vehmasto 2021). HyvänMitta esittelee 7 askeleen mallin, tarve, visio, tavoite, resurssit, toimenpiteet, tulokset, vaikuttavuus, vaikuttavuusketju nimellä (Vaikuttavuusketju n.d).

Tässä opinnäytetyössä on päädytty käyttämään käsitettä vaikuttavuusketju, sillä työssä haluttiin tarkastella GC-toiminnan vaikuttavuutta laajemmasta näkökulmasta. Opinnäytetyössä käytetty vaikuttavuusketju (kuvio 1.) pohjaa Sitran esittelemään malliin, joka pohjaa IOOI-menetelmään.

KUVIO 1. Vaikuttavuusketju (mukaellen Aistrich 2014)

Vaikuttavuusketjussa ylimpänä on vaikuttavuus (impact), joka tarkoittaa yhteiskunnan hyötyä eli ihmisten hyvinvointia, terveyttä tai yhteisöjen elinvoimaa. Mikäli tavoitteena on yhteiskunnallinen kehitys, niin toteutuakseen se tarvitsee konkreettisia muutoksia käyttäytymisessä sekä usein yhteisöjen ja yhteiskunnan

rakenteissa. Nämä muutokset ovat vaikutuksia (outcome) tai tuloksia. Vaikuttavuuslähtöisessä toiminnassa tavoitteena on aina konkreettisten muutosten aikaansaaminen. Teot (output) tai tuotokset eli interventiot kuvaavat tehtyä työtä. Konkreettisten muutosten aikaansaaminen vaatii harkittuja ja kohdennettuja tekoja. Alimpana ketjussa on panos (input) eli tekojen vaatimat resurssit. Panos sisältää kaikkia niitä resursseja, joita organisaatiolla on käytössään, muun muassa työtä, materiaalia, aikaa, rahaa, sopimuksia, henkilöstö, tilat. (Heliskoski ym.2018, 6; Kettner 2002, 164.)

Vaikuttavuusketjua voidaan käyttää kahdella tapaa. Kun tavoitteena on tunnistaa vaikuttavuuden jalanjälki, aloitetaan panoksista ja teoista arvioimalla niiden vaikutuksia yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti. Lopputuloksena syntyy toimijakeskeistä kuvausta, jota voidaan hyödyntää kerrottaessa organisaation yhteiskuntavastuusta. Tavoitteellista vaikuttavuutta haettaessa liikkeelle lähdetään ketjun ylimmästä osasta eli vaikuttavuudesta, jolloin kyseessä on vaikuttavuuden kädenjälki. Lopputuloksena syntyvää vaikuttavuuslähtöistä toiminnankuvausta voidaan hyödyntää palveluiden kehittämisessä ja tarjoamisessa sekä uusien yhteistyö- ja markkinapalveluiden tunnistamisessa. Tulospohjaisissa hankinnoissa vaikuttavuuslähtöinen toiminnan kuvaus on välttämätöntä. (Heliskoski ym. 2018, 6-7.)

Vaikuttavuutta tavoitelähtöisesti mallinnettaessa on kolme vaihetta: yhteiskunnallisen hyödyn mallinnus, vaikutusten mallinnus ja toiminnallinen mallinnus. Palveluntuottajan kannalta toiminnallinen mallinnus on tärkein, sillä sen avulla voidaan perustella miten palvelu tuottaa halutun tuloksen. Vaikutusten toiminnallinen mallinnus sisältää tavoitteena olevien muutosten aikaansaamiseksi tarvittavat toimet ja arvioin tarvittavista investoinneista. Palveluntuottajalle mallinnus kertoo millaisia tekoja vaikutukset edellyttävät. Mallinnusta palveluntuottaja voi hyödyntää palvelujen tarjoamiseen ja uusien palveluiden kehittämiseen. Yhteiskunnallisen hyödyn mallinnuksen perustana ovat halutun muutoksen taustalla olevat juurisyyt, mahdollisuudet sekä niistä seuraavat taloudelliset vaikutukset. Yhteiskunnallinen mallinnus tuo esille ylimmässä osassa olevan ilmiön ja nimeää tarvittavat vaikutukset. Tarkoituksena on sitouttaa rahoittajat ja päätöksentekijät etupainotteisten hyvinvointia tukevien investointien tekemiseen. (Heliskoski ym. 2018, 9–11.)

4.3.2 Vaikuttavuuden arviointi

Arvioidessa vaikuttavuutta lähtökohtana on käsitys siitä, miksi ja miten tietty interventio vaikuttaa. Arviointiin sisältyy sekä vaikuttamisen prosessi että vaikutus, eli prosessin seuraus. Kokonaisvaltaisen arvioinnin sijaan keskitytään siihen mikä vaikuttaa mihin, milloin, miten ja mitkä ovat edellytykset näihin. (Dahler-Larsen 2005, 6-7). Käsitystä kutsutaan myös ohjelmateoriaksi (Dahler-Larsen 2005, 23). Ohjelmateoria selittää järjestelmällisesti mitä tehdään intervention ja tuloksen välissä. Malli on toteutettavissa usealla tapaa ja sitä voidaan yksinkertaistaa tai monimutkaistaa tarpeen mukaan. Vaikuttavuutta arvioitaessa tiedonkeruumenetelmää ja kohderyhmiä voidaan mallin muodostumisen mukaan muuttaa. (Dahler-Larsen 2005, 23.) Vaikuttavuutta mitatessa selvitetään mitkä toiminnot tuottavat hyviä tuloksia, joilla asetetut tavoitteet saavutetaan (Kettunen 2017, 6). Arviointi on arvon antamista tai määrittelyä. Arviossa muodostetaan arvoasetelma, josta ilmenee kannanotto asian hyvydestä tai huonoudesta. (Paasio 2006.) Yleisesti tunnustetaan vaikuttavuuden arvioinnin tarpeellisuus, mutta tapoja sen tarkasteluun on useita ja ne eroavat toisistaan (Kettunen 2017, 6; Pesonen 2014, 14).

Tärkeää vaikuttavuuden arvioinnin kannalta on, millaista seurantatietoa saadaan kerättyä asiakkaiden tilanteiden, ongelmien tai hyvinvoinnin muutoksesta (Paasio 2003, 70). Vaikutusta todentaessa toteutusmalliin sidottu mittaristo ja sen avulla tehtävä suunnitelmallinen tiedonkeruu ovat keskeisessä osassa. Sitran mukaan toimivan mittariston voi jakaa kolmen osaan, toiminnanohjauksen mittareihin, muutosmittareihin ja vaikuttavuusmittareihin. Toiminnanohjauksen mittareilla seurataan panosten, tekojen ja vaikutusten toteutumista. Tällöin vaikutusten todentaminen kiinnittyy osaksi palveluntuottajan liiketoiminnan ohjausta. Muutosmittarit ilmaisevat kohderyhmän käyttäytymiseen, osaamiseen tai hyvinvointiin liittyviä muutoksia. Muutosmittareissa aikajänne tulee huomioida, sillä keskipitkän ja pitkän aikajänteen vaikutusten syntyminen on syytä pilkkoa lyhyemmän aikajänteen mittareiksi konkreettisten tekojen avulla. Vaikuttavuusmittarit seuraavat muutosten näkymistä yhteiskunnallisella tasolla ja ne määritellään osana yhteiskunnallisen hyödyn mallinnusta. Kun tiedossa on, mitä tietoa vaikutusten todentaminen edellyttää, voidaan alkaa rakentaa

mittaristoa. (Heliskoski ym. 2018, 15.) HyvänMitta-hankkeen yhteydessä sen sijaan on käytetty käsitteitä prosessimittarit, tulosmittarit ja vaikuttavuusmittarit. Prosessimittarit kuvaavat resursseja ja konkreettisia toimenpiteitä, tulosmittarit antavat tietoa muutoksesta ihmisessä ja vaikuttavuusmittarit tuovat esille muutoksen yhteiskunnassa. (Annoschkin 2019, 16-17.)

Sopivaa mittaristoa valitessa on hyvä tutustua olemassa oleviin mittareihin. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen hallinnoimassa TOIMIA-tietokannassa, joka on osa Terveysporttia, esitellään erilaisia toimintakyvyn ja palveluiden vaikuttavuuden arviointiin kehitettyjä mittareita (Toimia 2020). Myös HyvänMitta-hankesivuilla on kooste, jossa on esitelty hankkeen arvioinneissa käytettyjä laadullisia- ja määrällisiä mittareita, jotka on eritelty prosessi-, tulos- ja vaikutusmittareihin (HyvänMitta n.d.). Esimerkkinä mittaristosta, ruotsalaisessa Gröna Gången-hankkeessa, joka on Lapin AMK hallinnoimaa Luontoa toimintaan-hankkeen kansainvälinen yhteistyöhanke, luontolähtöiseen maatilatoimintaan osallistuvien konkreettisten muutosten mittarina käytettiin ORS-mittaria (outcome rating scale). Mittarin tuottama tieto ei tarjoa monimutkaisten mittareiden tavoin täysin yksityiskohtaista tietoa, mutta todettiin helppokäyttöiseksi ja nopeaksi. Mittari toimi asiakkaan oman arvioinnin pohjalta. (Rintala, Rajaniemi & Huczkowski 2020.)

4.3.3 Vaikuttavuus Green Care -toiminnassa ja haasteet sen arvioinnissa

Soini esittää suomalaisen CareVa-tutkimushankkeen julkaisussaan neljä pääkohtaa, joissa Green Care -toimintaa koskevaa vaikuttavuustietoa tarvitaan: toimintatavan edistäminen, eri tahot palveluvaihtoehtoja ja hoitomenetelmiä koskevassa päätöksenteossa, kommunikoinnissa kun käydään keskustelua toiminnan sisällöstä ja palvelutyypeistä sekä palvelujen, yritystoiminnan ja koulutuksen kehittämiseen. (Soini 2014, 14.)

GC-toiminnan tuottamat ja tavoitellut muutokset asiakkaan hyvinvoinnissa ovat keskeisiä tekijöitä, jotka kertovat toiminnan onnistumisesta. Tavoitteiden tulisi olla selkeästi ilmaistuja tai konkreettisia, jotta niiden toteutumisen seuranta ja

toiminnan vaikuttavuuden arviointi ovat mahdollisia. Tavoitteille ja muutoksille tulisi olla valittuna mittaus tai seurantamenetelmä. Green Care -toimintatavan käsikirjassa vaikuttavuusketju on esitelty keinona hahmottaa, millaiseen ongelmaan tai tarpeeseen palvelulla vastataan, minkälaisia muutoksia tavoitellaan ja millaisilla ratkaisuilla, resursseilla sekä teoilla tavoitteeseen pyritään. (Vehmasto ym. 2021, 26.)

Yhtenä haasteena GC-toiminnan osalta voidaan nähdä tutkimusyhteisöissä hyväksytyksi tuleminen (Haubehofer ym. 2010, 110). Vaikka tietoa on saatavilla, niin vahvoja tieteellisiä julkaisuja aiheesta ei ole riittävästi, jotta ne pystyisivät tarjoamaan vankan perustan akateemisille ja poliittisille päätöksille (Relf 2006, 1). Vaikuttavuusarviointin suorittamista ja kehittämistä hankaloittavat lisäksi käsitteelliset epäselvyydet, sillä eri toimijat saattavat puhua samasta asiasta eri termeillä tai käsitteiden sisällöt eroavat toisistaan (Koskinen-Ollonqvist, Pelto-Juikko & Rouvinen-Wilenius 2005,7; Paasio 2003, 41).

Tutkijoiden tulisi löytää uusia lähestymistapoja, jotta saataisiin tilastollisesti merkittäviä tuloksia toiminnan positiivisista vaikutuksista. Toimintaan osallistuvien on tärkeää jakaa tietoa ja kommunikoida ulkopuolisten tahojen kanssa, tämän myötä sekä hallitus että terveydenhuollon ammattilaiset saavat vahvistusta toiminnan mahdollisuuksista sekä vaikuttavuudesta. (Haubehofer ym. 2010, 110.) GC-toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei toistaiseksi ole tutkittu paljoa, mutta esimerkiksi Di Iacovon ja O'Connorin (2009) tutkimuksessa esitetään hoivamaatalouden vaikuttavan myönteisesti paikalliseen kehitykseen sekä lisäävän naisten työllistymistä maataloilla (Di Iacovo & O'Connor 2009). Esimerkiksi Alankomaissa, Norjassa, Italiassa ja Belgiassa hoivamaatalous on sidoksissa paikallisiin sosiaalipalveluihin ja sairaaloihin. Viljelijöille maksetaan eräänlaisen terveystalouden tarjoamisesta, mikä auttaa toimintaa pysymään taloudellisesti kannattavana. Hoivamaatalouden tuottajat ovat raportoineet muun muassa toiminnan lisänneen asiakkaiden itsenäistymistä, oppimista työn tekoon ja sosiaalisten taitojen vahvistumista. (Hine, Peacock & Pretty 2008, 92-94.)

Haasteena Green Care -toiminnan osalta, kuten muutoinkin vaikuttavuutta arvioitaessa, on erottaa toiminnan vaikuttavuus muista vaikuttavista tekijöistä. Keskeistä on ymmärtää mikä on luontolähtöisen toiminnan vaikuttavuus

palvelukokonaisuudessa yksilön ja yhteiskunnan kannalta ja millainen sen taloudellinen merkitys on. (Soini 2014, 13.) Keskeisenä haasteena on systeemisen ja kattavan seurannan luominen, sillä Suomessa hyödynnetään hyvin rajoittuneesti olemassa olevia mittareita. Kaikkia mittareita ei tarvitse kehittää uudelleen, vaan voidaan hyödyntää maailmalla jo kehitettyjä ja muokata niitä tarpeiden mukaan. (Paasio 2003, 51; Kettunen 2017,19.)

4.4 Aiemmat tutkimukset Green Care -toiminnan vaikuttavuudesta

García-Llorente, Rubio-Olivar & Gutierrez-Briceno (2018) ovat käyneet kirjallisuuskatsauksen avulla läpi 98 eurooppalaista englanninkielistä julkaisua liittyen Green Care -toimintaan. Tuloksista käy esille, että suurimmaksi osaksi tutkimuksissa on keskitytty terapeuttisiin interventioihin. Erityisesti terveysalan tutkimuksissa esille nousee eri hoitomuotojen ja käyttäjäryhmien tarkastelu analysoidessa hoidon tehokkuutta. Enimmäkseen tutkimuksia on liittyen psykiatriaan ja mielenterveyteen. Aktiivisimpina tutkimuksia julkaisseina maina esiin nousee Alankomaat, Iso-Britannia, Norja ja Ruotsi. Eniten edustettuna aihealueena ovat puutarhanhoito (32 %) ja karjanhoito (27 %). Useimmissa tutkimuksissa on keskitytty yhden aihealueen tarkasteluun. Yleisimpiä tutkimusmetodeja ovat olleet haastattelut ja kyselyt. (García-Llorente, Rubio-Olivar, Gutierrez-Briceno 2018, 3–14.)

Hollantilaisella tutkijalla Jan Hassinkilla on useampia julkaisua liittyen Green Care -toimintaan. Hänen toimittamassa kirjassa *Farming for health: green care farming across Europe and United States of America* (2006) GC-toimintaa esitellään ja vertaillaan eri maiden välillä. Julkaisussa tarkasteltiin 12 Euroopan maata, muun muassa Suomea, sekä lisäksi Yhdysvaltoja. Jokainen maa on kirjoittanut oman kappaleensa kirjaan, jossa kertovat kyseisen maan GC-toiminnasta. Yhteenvedosta, jossa on vertailtu eri maiden antamia tietoja omasta toiminnasta, todetaan GC-toiminnalla olevan hyötyä useille eri asiakasryhmille. Toiminta on lähtökohtaisesti monipuolista sekä lisää sitoutuneisuutta vuorovaikutuksessa eläinten ja kasvien kanssa. Toiminta tarjoaa sosiaalisia kontakteja ja toiminnot tukevat asiakkaiden osallisuutta ja kuntoutusta. Esille nousee myös luonnon-ja maisemansuojelu. (Hassink, 2006.)

Tutkimustietoa luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista on olemassa (mm. Hartig, Mitchell, Vries & Frumkin 2014; Pasanen, Tyrväinen & Korpela 2014; Cohen-Cline, Turkheimer & Duncan. 2015; Maas ym.2009). Luontoaltistuksen terveyshyötyjä tarkastellessa on havaittu sen vähentävän stressiä, ahdistusta, masennusta sekä parantavan kognitiivista toimintaa (Hartig ym. 2014). Suomessa Kelan toteuttamassa tutkimuksessa, jossa kirjallisuuskatsauksen kautta käsiteltiin eläinavusteista terapiaa, todetaan eläinavusteisesta terapiasta olevan hyötyä erityisesti lasten oppimisvaikeuksissa, erilaisten kehityshäiriöiden ja neuropsykiatristen häiriöiden hoidossa, aikuisten mielenterveys- ja päihdeongelmissa sekä muistisairauksissa. Edellä mainittujen lisäksi hyötyä kokivat myös neurologisia sairauksia sairastavat henkilöt. Eläinavusteisella toiminnalla todetaan voivan saavuttaa onnistumisia vaikeasti hoitoon sitoutuvien kohdalla. Toiminnan hyötynä nähdään myös sen käyttö motivoinnin keinona kuntoutujan sitoutuessa harjoittelemaan uutta, jonka myötä terapiaprosessi nopeutuu ja voi lopulta vaikuttaa kustannustehokkuuteen. Eläimen läsnäololla on kokonaisvaltaisesti rauhoittava ja keskittymiskykyä lisäävä vaikutus. Katsauksessa tuodaan ilmi GC-toimintaa toteuttavien riittävä koulutuksen tarve sekä toiminnan suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus. (Hautamäki ym. 2018, 54–55.) Myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan osalta löytyy Suomesta Luonnonvarakeskuksen toteuttama käsikirja toiminnan laadusta ja vaikuttavuudesta. Käsikirjassa on esitelty vaikuttavuusmalli, jonka avulla sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta voidaan tarkastella. (Lipponen & Vehmasto 2021.)

Angela Moriggin väitöskirjassa, Green Care practices and place-based sustainability transformations, GC-toimintaa tarkastellaan paikallista kestävästä kehitystä tukevana toimena. Väitöskirjassa todetaan Green Care -toiminnan noudattavan ekologisia arvoja, jotka ovat usein ristiriidassa luonnonvarojen ylikäyttävien voitto tavoittelevien mallien kanssa. Tutkimuksessa tarkastellut Green Care -maatilat pyrkivät toiminnallaan luonnonvarojen säilyttämiseen ja elvyttämiseen. Tutkimuksessa on todettu, että vaikka on vaikea osoittaa Green Care -toiminnan suoraan vaikuttavan kestävästä kehityksen muutoksiin, niin varsinkin suuremmissa sosioekologissa järjestelmissä ne voivat olla alku

muutokselle ja käytäntöjen muuttumiselle kestävämpään suuntaan. (Moriggi 2021.)

Toiminnan jatkuvuuden ja kehittämisen kannalta olisi tärkeää pystyä esittämään vuorovaikutus kasvien, eläinten ja luonnon kanssa merkitykselliseksi ja vaikuttavaksi (Hassink 2006). Vaikuttavuuden arviointia sosiaalityössä on tutkittu THL:n toteuttamassa FinSoc-hankkeessa, jossa kehitettiin kolme erilaista mittaria aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin mittaamiseksi. Mittareita olivat AVAIN-vaikuttavuuden arviointimittari perussosiaalityöhön, mittari nuorten aikuisten kuntouttavan sosiaalityön arviointiin sekä VIVA-asiakasseurantalomake. Mittarit koettiin hankkeen aikana mielekkäinä, mutta työläinä käytössä ja näin ollen jatkokehittämistä vaativina. (Kivipelto, Blomgren, Karjalainen & Saikkonen 2013, 7). AVAIN-mittarin kehitystä jatkettiin saatujen kokemusten perusteella ja nyt sitä hyödynnetään sosiaalihuollossa osana työikäisten palveluiden asiakassuunnitelmaa (Tanner & Kivipelto 2022).

5 TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön toteutus toimintatutkimuksen keinoin

Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksena, joka sisälsi haastattelut sekä vaikuttavuusketjutyöskentelyn. Toimintatutkimus on tutkimuksellinen lähestymistapa, joka pyrkii teoretietoa ja käytännön tietoa yhdistämällä ratkaisemaan toiminnallisen yhteisön ongelmia ja saamaan aikaan muutosta (Lauri 2006, 114). Tyypillistä tälle on tutkimuksen ja käytännön samanaikaisuus, jolloin toimintatutkimus yhdistää käytännön ja teorian. Toimintatutkimus sisältää uuden oppimista ja oivaltamista sekä tutkimuksen kohteena olevan ongelman teoreettisen ymmärryksen lisääntymistä. Vaikka toimintatutkimus on monimuotoista ja käytössä monilla eri tieteenaloilla, yhteistä on kuitenkin ajatus toimijan ja tutkijan yhteisestä osallistumisesta tutkimusprosessiin ja toiminnan havainnointi, reflektointi sekä muuttaminen. Toimintatutkimus usein liitetään laadulliseen tutkimukseen. (Juuti & Puusa 2020.)

Laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta käytetään paljon sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä. Laadullisessa tutkimuksessa korostetaan yleispätevän syyn ja seurauksen lakeja. (Hirsjärvi, ym. 2015.) Keskeinen ominaispiirre laadullisessa tutkimuksessa on sen perustuminen ihmisten subjektiivisten kokemusten ja näkemysten tarkasteluun. Tutkimus soveltuu sellaisten ilmiöiden tutkimiseen, joiden perusta on ihmisten tajunnassa, vuorovaikutuksessa ja sitä jäsentävässä kielessä. Laadullisen aineiston kerääminen on päämäärähakuista ja tutkimuksen päämäärä vaikuttaa siihen millaisia aineistoja tullaan hankkimaan. Yleisimpiä laadullisen tutkimuksen aineistokeruumenetelmiä ovat haastattelut ja havainnointi. (Juuti & Puusa 2020.)

Toimintatutkimus on osallistuvaa ja käytännön asioihin kohdistuvaa, se yhdistää teorian ja käytännön. Toimintatutkimuksen tulee pyrkiä tuottamaan uutta tietoa ja onnistuessaan toimintatutkimus luo dialogisen sillan teorian ja käytännön välille. (Juuti & Puusa 2020.) Työntekijöiden osallistuessa vaikuttavuusketjun kehittämiseen saadaan heiltä käytännön läheistä niin kutsuttua sisäpiiritietoa, joka voidaan yhdistää teoriaan. Toimintatutkimuksen tavoitteena ei ole

pelkästään kuvata ja selittää, vaan myös muuttaa sosiaalista todellisuutta (Kuula 2006). Vaikuttavuusketjua rakennettaessa hyödynnetään toiminnallisen työpajan aikana saatua tietoa.

Tavoitteena opinnäytetyötä suunnitellessa oli, että Vaalijalassa työpajaan osallistuvat pystyisivät hahmottamaan GC-toimintaa ja sen seurauksia ja alkaisivat pohtimaan työn vaikuttavuutta. Keskeisenä tavoitteena toimintatutkimuksessa on luoda tilanteita, jotka ovat otollisia toimijoiden itsereflektoinnille. Tutkijan tulee toimintatutkimuksessa pitää kirjaa tekemisistä ja havainnoista sekä pyrkiä hahmottamaan työyhteisön teoriaa toiminnasta. Toimintatutkimuksen vahvuutena voidaan pitää sen mahdollisuuksia tuoda toimijoiden, eli tässä tapauksessa työpajaan osallistuvien työntekijöiden, ääni kuuluviin, pelkän organisaation yleisen näkemyksen sijaan. Toimintatutkimus edistää myönteistä sosiaalista muutosta ja pyrkii käytännön ja teorian vuorovaikutukseen. (Juuti & Puusa 2020.)

5.2 Teemahaastattelut

Ensimmäisenä osana toimintatutkimusta olivat teemahaastattelut. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin ryhmähaastattelua teemahaastattelun muodossa. Haastattelun etuja ovat sen joustavuus aineistonkeruussa sekä mahdollisuus vastausten monipuolisempaan tulkitsemiseen. Haittapuolena voidaan nähdä haastattelun vievä aika. Myös virhelähteitä haastattelussa voivat aiheuttaa sekä haastattelija että haastateltava tai tilanne itsessään. Haastattelututkimuksen tuloksia tulkittaessa tulisi huomioida, ettei tulosten yleistämisessä pidä liioitella, sillä aineisto on konteksti- ja tilannesidonnaista ja haastateltavat voivat puhua haastattelutilanteessa toisin kuin haastattelun ulkopuolella. Teemahaastattelu on avoimen ja lomakehaastattelun välimuoto, tällöin teemat ovat tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa tai järjestystä. (Hirsjärvi & Hurme 2008.) Haastatteluja varten oli hahmoteltu teemat vaikuttavuusketjun osia (panos, tuotos, tulos, vaikuttavuus) ajatellen (liite 2.).

Tavoitteena oli toteuttaa kaksi haastattelua ja saada mukaan ensimmäiseen ryhmään 4–5 henkilöä, jotka työskentelevät Vaalijalassa, mutta eivät toteuta GC-

toimintaa ja toiseen ryhmään GC-toimintaa toteuttavat henkilöt. Ensimmäiseen ryhmään osallistui kolme henkilöä, jotka eivät suoraan osallistu GC-toiminnan ylläpitoon, vaan toimivat ohjaajina Vaalijalassa. Toiseen ryhmään osallistui kaksi GC-toimintaa toteuttavaa henkilöä. Haastattelut toteutettiin Vaalijalassa. Koko henkilökunnan kutsuminen mukaan tutkimukseen olisi ollut ajan ja resurssien vuoksi mahdotonta, joten tarkoituksena oli perusjoukon määrittelyn myötä valita edustava otos, jolloin tavoitteena oli saada tulokseksi yleistettäviä päätelmiä (Hirsjärvi ym. 2015).

Ensimmäinen haastattelu, johon osallistui ei-GC-toimintaa toteuttavia työntekijöitä, toteutettiin Vaalijalassa päivätoiminnan tiloissa 7.lokakuuta 2022. Tila oli rauhallinen, eikä muuta toimintaa ollut samanaikaisesti. Työntekijöistä kaksi oli paikan päällä ja yksi osallistui etänä Teamsin välityksellä. Haastattelut nauhoitettiin sekä nauhurilla että Teamsin kautta. Haastattelun alussa osallistujille kerrottiin osallistumisen olevan vapaaehtoista ja käytiin lyhyesti läpi tutkimuksen tavoite. Haastattelu kesti noin 1,5 tuntia.

Toiseen haastatteluun Vaalijalassa 15.marraskuuta 2022 osallistui kaksi Green Care työntekijää. Opinnäytetyötä aloittaessa GC-toimintaan osallistui Vaalijalassa neljä työntekijää, mutta haastattelu hetkellä GC-tekijöitä oli 2,5. Haastattelu toteutettiin samoissa tiloissa kuin ensimmäinen. Nauhoitus tapahtui tietokoneen sanelimen avulla. Haastattelun kesto oli noin 1 tunti.

Haastattelutilanteissa istuttiin nojatuoleissa kasvokkain. Kummankin haastattelun aluksi pyydettiin osallistujia kertomaan taustatietoja itsestään, kuten nimen, työnkuvan ja kuinka kauan on työskennellyt Vaalijalassa, jotta heidän osaamisestaan saatiin käsitys. Nimen yhdistäminen ääneen helpotti litterointia tehdessä, vaikka materiaali käsiteltiin nimettömänä. Seuraavaksi kysyttiin GC-käsitteestä ja kuinka se ymmärretään sekä pyydettiin kertomaan, millaista GC-toimintaa Vaalijalassa on tarjolla ja millaiset resurssit sen toteuttamiselle on. Osallistujia pyydettiin kertomaan esimerkein omia näkemyksiä työn vaikutuksista ja vaikuttavuudesta sekä asiakkaiden tasolla että laajemmin. Lopuksi kysyttiin, mitataanko vaikuttavuutta tällä hetkellä ja millaista kirjausta toiminnasta toteutetaan. Haastattelut olivat vapaamuotoisia ja kysymysten järjestys vaihteli kahden haastattelun välillä.

5.3 Aineiston analysointi

Tutkimuksen ydinasiana voidaan nähdä kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko. Aineiston järjestämisessä ensimmäisenä tarkistetaan, että onhan saatu materiaali käyttökelpoista. Toisessa vaiheessa tietoja tarvittaessa täydennetään, haastateltaviin voidaan olla yhteydessä, mikäli täsmennystä johonkin asiaan tarvitaan. Kolmannessa vaiheessa aineisto järjestetään tiedon tallennusta ja analyysia varten. Haastatteluaineisto litteroidaan joko kokonaan tai valikoiden. Litteroinnin tarkkuudesta ei ole yksiselitteistä ohjetta, mutta ennen aloittamista on tiedettävä millaista analyysia, aiotaan tehdä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015.)

Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin, aineiston analyysia tehtiin läpi työn. Nauhoitetut haastattelut tallennettiin salasanan taakse koulun pilvipalvelua hyödyntäen. Aineisto litteroitiin Wordin litterointiominaisuutta käyttäen. Ohjelma teki litteroinnin automaattisesti, jonka jälkeen materiaali käytiin läpi haastattelut kuunnellen ja samalla tekstiä korjaten. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä noin 50 sivun verran.

Sisällönanalyysi on käytettävissä erilaisten aineistojen analyysiin, kuten kirjoitetut tekstit, haastattelut tai nauhoitettu puhe tai kuva. Sisällönanalyysin tavoite on luoda selkeä sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisessa sisällön analyysissä tunnistetaan ja nimetään aineistosta löydettyjä sisällöllisiä elementtejä. Elementtien valintaan voi vaikuttaa tutkijan mielenkiinto tai teoriapohja. Aineisto järjestetään selkeään ja tiiviiseen muotoon. Järjestetyn aineiston pohjalta pyritään tekemään johtopäätöksiä. (Vuori n.d.)

Analyysia aloitettiin hakemalla vastausta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, millaista GC-toiminta on Vaalijalassa työntekijöiden kokemana, litteroitua aineistoa läpikäymällä. Aineistosta poimittiin alkuperäisiä ilmaisuja taulukkoon, jotka vastasivat kysymykseen (taulukko 1.). Aineisto käytiin läpi useampaan kertaan ja tässä yhteydessä osa valituista ilmaisuista poistettiin, mikäli ne eivät antaneet vastausta haluttuun kysymykseen. Tämän jälkeen ilmaisuja lähdettiin pelkistämään ja pelkistetyt ilmaisut yhdistettiin, jonka jälkeen niistä muodostui käsitteitä, jotka vastasivat kysymykseen.

TAULUKKO 1. Millaista GC-toiminta on Vaalijalassa työntekijöiden kokemana? Otanta sisällönanalyysistä

Että me saataisiin sitä tietoisuutta levitettyä tästä toiminnasta. Miten niin kun minkälaisia vaikutuksia me ollaan saatu tällä meidän tekemällämme työllä ja että ne on siirrettävissä näiden ihmisten mukana sitten mihin tahansa he muuttavat, se on sellaista.	kestävään oopimiseen ja taitojen mukana viemiseen	opettavaista	elämänhallintaitoja parantavaa	tukee kuntoutumista
Että se asiakas niinku on havainnut, havaitsee sen, että me ollaan tässä niinku että se eläin ei arvota ketään niinku sen statuksen perusteella että toi on hoitaja. Toi toi nyt olisi jotenkin parempi että se niinku luo sitä semmoista kun nää.	tasavertaisuutta	opettavaista	elämänhallintaitoja parantavaa	tukee kuntoutumista
No etenkin asiakkaiden tuo ainakin se rauhoittuminen ja semmoinen pysähtyminen. Sitten on levottomuus kun on niin. Silleen niinku ne osaa pysähtyä sen eläimen luokse ja sitten aisti juttuja on paljon.	rauhottavaa, rentouttavaa, opettaa pysähtymään	rauhottavaa	tunnetaitoja parantavaa	tukee kuntoutumista
Joskus on ollut tämmöisiä hyvin levottomia, niin ne havahtuu siihen kun hevonen palauttaa. Sä saat sen välittömän palautteen kyllä isolla luisella päällä kun nyt on liikaa meininkiä sitten niinku.	opettaa toimintaa eläinten kanssa	opettavaista	tunnetaitoja parantavaa	tukee kuntoutumista
Ja sitten kun meiltä on välillä sitten nyt kun niitä kaneja on kuukahtanu vanhuuttaan ja muuta niin. Niin sitten siinä on ollut hyviä tämmöisiä, sitten surutyötä. On opittu, että kun siihen elämään kuuluu myöskin se suru ja se että on sitten on surtu niitä eläimiä.	opettaa myös surutyötä	opettavaista	tunnetaitoja parantavaa	tukee kuntoutumista

Toisen tutkimuskysymyksen, miten Vaalijalan GC-toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida, osalta aineistosta haettiin toiminnan arviointiin viittaavia vastauksia ja kommentteja taulukkoon ja tarkasteltiin vastausten yhteisiä tekijöitä (taulukko 2.).

TAULUKKO 2. Miten Vaalijalan GC-toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida? Otanta sisällönanalyysistä

Positiivisia tunteiden niinku ilmaisu, niin se on selkeästi hänelle helpompaa eläinten kanssa.	Huomioi muutoksia asiakkaassa
Tavallaan, että sen näki sen empatian pystyi niinku aistimaan ja näkemään hänestä niinku mikä sitä eläintä isoa kohtaa..	Huomioi muutoksia asiakkaassa
sitä vaikuttavuutta, että ei sitä oikeastaan muuten pysty kun niinku silmämääräisesti ja sillä lailla, että meilläkään ei ole mitään keinoa	Silmämääräisesti, huomioihin perustuva, ei keinoa mitata

5.4 Toiminnallinen työpaja ja vaikuttavuusketjun mallintaminen

Aineistoa analysoidessa ja vaikuttavuusketjun muodostuessa haastattelujen pohjalta järjestettiin toiminnallinen työpaja, jossa yhdessä tarkasteltiin ja kehitettiin vaikuttavuusketjua. Samalla työntekijät pääsivät tutustumaan vaikuttavuusketjuun ja näin ollen työntekijöitä saatiin sitoutettua vaikuttavuuden arviointiin. Työpaja toteutettiin osallistujien kanssa learning café -työkäluä hyödyntäen.

Learning café tai World Café eli oppimiskahvila on tapa ideoida ja oppia. Menetelmässä keskeistä on keskustelu, jonka kautta opitaan yhteisten ratkaisujen tekemistä. (Innokylä n.d; World Cafe method n.d.) Oppimiskahvilaa voidaan hyödyntää monenlaisissa eri tilanteissa, mutta perustan metodille muodostavat ympäristö, esittely, pienryhmätyöskentely, kysymykset ja työskentelyn yhteenveto. Toteutusympäristön tulisi olla viihtyisä ja aluksi osallistujat toivotetaan tervetulleiksi ohjaajan toimesta sekä esitellään mitä on tarkoitus tehdä. Toteutus voi tapahtua jakamalla osallistujat pienempiin ryhmiin, jolloin jokaiselle ryhmälle voidaan antaa pohdittavaksi yksi kysymys, ja osallistujat vaihtavat toimintapisteitä sovitun ajan kuluttua. Pienryhmissä keskustelut kannustavat pohtimaan ja löytämään uusia näkökulmia asiaan. Lopuksi osallistujat tuovat esille pienryhmäkeskusteluissa esille nousseita asioita ja ohjaaja tekee näistä yhteenvedon, esimerkiksi piirtämällä. (World Cafe method n.d; Brown & Isaacs 2005, 20.)

Ennen työpajan toteutumista vaikuttavuusketjun mallintamista käytiin läpi teoriatasolla ja suunniteltiin, kuinka työpaja toteutetaan. Työpajaan valmistauduttiin tekemällä esimerkki vaikuttavuusketjusta (kuvio 1. sivu 16), malli jaettiin jokaiselle osallistujalle työpajan aluksi. Osallistujat saivat halutessaan tehdä malliin merkintöjä ja ideoida ketjua.

Aluksi ryhmän kanssa käytiin läpi vaikuttavuusketjua teoriassa (liite 3.). Toteutustapana toimi vaikuttavuusketjun askelmien (vaikuttavuus, vaikutus, tuotos, panos) pohtiminen yhdessä. Pohdintoja kirjattiin ylös fläppitaululle. Osallistujat saivat vapaasti kommentoida ja tuoda esille mielipiteitään.

Toiminnallinen työpaja oli osa vaikuttavuusketjutyöskentelyä. Vaikuttavuusketjun mallintamisessa hyödynnettiin Sitran Vaikuttavuuden askelmerkit julkaisua (Heliskoski ym.2018) sekä Vaikuttavuuden Boot Camp työpajojen materiaaleja (vaikuttavuuden boot camp 2019). Työpajaan osallistui kolme henkilöä, joista yksi oli osallistunut haastatteluihin aiemmin. Koska osallistujia oli vain kolme, toteutettiin työpaja yhdessä keskustellen, sen sijaan että osallistujat olisi jaettu pienryhmiin. Työpaja toteutettiin samassa päivätoiminnan rakennuksessa, kuin haastattelut, mutta eri huoneessa pöydän ääressä. Työpajan yhteydessä oli

kahvitarjoilu. Tilassa oli fläppitaulu, jota voitiin hyödyntää vaikuttavuusketjun mallintamisessa.

6 TULOKSET

6.1 Green Care -toiminta tukee kuntoutusta resursseja hyödyntäen

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, millaista GC-toiminta on Vaalijalassa työntekijöiden kokemana, vastausta haettiin haastatteluiden pohjalta tehdyn sisällönanalyysin kautta. Haastatteluihin osallistui yhteensä viisi henkilöä, kolme Vaalijan työntekijää, jotka eivät vastanneet GC-toiminnasta ja kaksi, jotka vastasivat ja toteuttivat GC-toimintaa. Litteroitua aineistoa käytiin läpi ja siitä haettiin ilmaisuja, jotka vastaavat kysymykseen. Suorat lainaukset asetettiin taulukkoon, josta niitä lähdettiin pelkistämään ja tämän jälkeen niistä haettiin yhteneväisyyksiä, jotka nimettiin.

Haastattelumateriaalista esille nousi seuraavat asiat:

- Toiminta sisältää tyypillisimmät GC-toiminnot; eläintoiminta, puutarhatoiminta, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, luontolähtöinen toiminta.
- Toiminta on kuntoutusta tukevaa.
- Toiminta on resursseja hyödyntävää.
- Toiminta on näyttöön perustuvaa ja yleisellä tasolla tunnettua työntekijöiden keskuudessa.

6.1.1 Toiminta sisältää tyypillisimmät Green Care -toiminnot

Haastatteluissa työntekijät kuvasivat Green Care -toimintaa Vaalijalassa ja toimintoja olivat eläintoiminta, koira-avusteinen toiminta, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, luontolähtöinen toiminta sekä puutarhatoiminta (kuvio 2.). Nämä ovat tyypillisimpiä GC-toimintoja, joita käsitteen katsotaan sisältävän. Mielekkään toiminnan löytäminen kuntoutujalle lisää tämän motivaatioita ja sitoutumista kuntoutustoimintaa kohtaan, mikä edesauttaa kuntoutumista (Hautamäki ym. 2018, 55.)

KUVIO 2. Vaalijalan Green Care -toiminnan osa-alueet

Vaalijalassa eläintoimintaa toteutetaan lampolassa, jossa asiakkaat pääsevät toimimaan lampaiden, alpakoiden, kanien, kanojen ja minipossujen kanssa. Haastattelussa ilmeni, että koira-avusteinen toiminta on ollut hyvin pidettyä asiakkaiden keskuudessa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vahvuuksina nähtiin yhteyden luominen hevosen kanssa. Eläintoiminnasta puhuttaessa nousi esille myös eläinten soveltuvuus toimintaan ja kouluttaminen, jotta niitä voidaan hyödyntää Green Care -toiminnassa.

”Se vaatii kuitenkin paljon työskentelyä sen eläimen kanssa ennen kuin pystyy viemään sitä tuonne koululle, että siitä nyt oikeasti hyötyä sitten olisi.”

Puutarhatoiminnassa on toteutettu kasvimaatyöskentelyä lampolan läheisyydessä. Luontolähtöisessä toiminnassa hyödynnetään vahvasti lähiympäristöä. Makkaranpaisto laavulla, liikkuminen luonnossa ja erätaitoja, kuten tulentekoa ja ruoan valmistusta trangialla, opettavat retket mainittiin haastatteluissa sekä sienten ja marjojen poiminta. Myös lumikenkäretkiä on toteutettu ja samalla havainnoitu luontoa ja luonnonilmiöitä.

6.1.2 Toiminta on kuntoutusta tukevaa

”Jos ollaan menty niinku kurjalla mielellä sinne eläintoimintaan niin aina tullaan niinku hymyissä suin pois.”

Haastatteluista nousi esille Green Care -toiminnan olevan työntekijöiden mielestä kuntoutusta tukevaa. Kuntoutuksella pyritään edistämään toimintakykyä ja selviytymistä itsenäisesti sekä sopeutumaan elämään sairauden tai muun elämää rajoittavan tekijän kanssa. GC-toiminta auttaa kuntoutujia parantamaan elämänhallinta- ja tunnetaitoja. Eniten GC-toimintoja kuvattiin eläintoiminnan kautta ja esille sen kautta nousi tasavertaisuus, tunnetilojen peilaaminen ja opettelu, vuorovaikutuksellisuus sekä rauhoittava vaikutus.

Eläinten nähtiin kohtelevan jokaista tasavertaisesti, välittämättä siitä onko kyseessä kuntoutuja vai ohjaaja. Toisten koettiin tarvitsevan enemmän harjoitusta eläimen kohtaamisessa ja tämä nähtiin myös hyvänä oppina ihmisten kanssa toimimiseen. Tasavertaisena koetun kohtaamisen myötä kuntoutujan itsetunto kohenee ja syntyy onnistumisen kokemuksia. Ryhmäohjauksissa pyritään tukemaan sosiaalisuutta, taitoa toimia ryhmässä ja toisten huomioonottamista.

”Se hellyyden osoittaminen, kun se on monelle vaikeata ja sitten kun meillä tietysti on tietty tämä asiakaskunta, myöskin näitä seksuaalirikollisia, että heillä on hyväksyty tapa osoittaa hellyyttä ja just pajata sitä eläintä.”

Eläimen kanssa toimimisen nähtiin antavan kuntoutujalle mahdollisuuden peilata omaa toimintaa vuorovaikutuksessa eläimen kanssa, jos teen näin, niin eläin tekee noin-tyyppisesti. Nämä toiminnot opettavat ja ohjaavat käyttäytymistä tulevilla kohtaamisissa. Eläintoimintaa kuvailtiin levottomien asiakkaiden kohdalla rauhoittavana sekä muutoin hyvin vetäytyvää ja arkaa kuntoutujaa avaavana toimintana. Ihmisten seurassa aggressiivisuuteen taipuvaisten asiakkaiden ei olla nähty toimivan aggressiivisesti eläimiä kohtaan.

”...Rouhaisee jotain lammasta niin kyllä niinku hyvin lähtee lammas aina, mutta hän ei ole aggressiivinen. Sitten kun yhdessä tehdään... Pysähtyy se lapsi siihen ja sitten niinku haistellaan ja kosketaan ja lammas tulee lähelle ja ihan on nenät vastakkain. Onhan se vaan jotenki hellyttävää.”

Erityisesti koira-avusteisen toiminnan kuvailtiin korostavan läsnäolon, vuorovaikutuksen ja tunnetaitojen merkitystä. Kohtaamisissa koiran kanssa on muun muassa pohdittu tunteiden tunnistamista ja kuinka toimia erilaisten tunteiden vallitessa ja millaisia vaikutuksia omalla toiminnalla voi olla. Kun eläimiä on kuollut, on asiakkaiden kanssa käsitelty surun tunteita. Suruntunteiden käsittely ja opettelu on tärkeää ja hyödyllistä, sillä jokainen kohtaa menetyksiä, suuria tai pieniä, elämänsä aikana.

”Justiinsa kun ne lapset, jotka meille tulee tänne käymään koulua, niin heidän pulmansa on jo niin suuria, että jos ne sillä koiralla saadaan ylös kouluun ja pysymään siellä vaikka sen tunnin ja muuta, niin se on jo niinku voitto.”

Eläinavusteisen toiminnan kohdalla esteeksi osallistumiseen mainittiin allergia tai eläinpelko. Pelkoa voidaan käsitellä ja tämän kautta asiakas mahdollisesti saattaa päästä siitä jopa ylitse.

”Joskus on ollut tämmöisiä hyvin levottomia, niin ne havahtuu siihen kun hevonen palauttaa. Sä saat sen välittömän palautteen kyllä isolla luisella päällä, kun nyt on liikaa meininkiä...”

GC-toiminnan koettiin auttavan kuntoutujia parantamaan elämänhallinta- ja tunnetaitoja tasavertaisuuden, vuorovaikutuksellisuuden ja rauhoittumisen myötä. Taitojen kehittyminen näillä osa-alueilla tukee yksilön kuntoutumista ja edesauttaa saavuttamaan asetetut tavoitteet toiminnassa.

6.1.3 Toiminta on resursseja hyödyntävää

Green Care -toiminnan nähtiin hyödyntävän kattavasti erilaisia resursseja toiminnassaan. Vaalijala sijaitsee Nenonpellossa Pieksänjärven rannalla. Ympäristö tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia luontolähtöisen toiminnan toteuttamiseen kaikkina vuodenaikoina. Rannasta löytyy laavu ja eläintoiminnan tilat sijaitsevat myös rannan tuntumassa. Toiminnassa hyödynnetään lisäksi kaupungin muita ulkoilualueita sekä VedenjakajaReitistön tarjoamia mahdollisuuksia.

”Tää meidän työpaikkamme sijainti täällä, ympäristöhän on ihan ylivertainen tämmöiseen... Sittenhän meillä, kun on nää eläimet, mikä on harvinaista tämän kaltaisessa organisaatiossa.”

GC-toimintaa Vaalijalassa toteuttavat siihen koulutuksen saaneet henkilöt. Toimintaan on panostettu ja se on otettu osaksi kuntoutustarjontaa. Myös GC ohjaajien omat kontaktit ovat tärkeitä toiminnan kannalta. Kontakteja hyödynnetään esimerkiksi eläinten hoidossa ja tarvikkeiden hankinnassa. Kontakteja pidettiin tärkeänä osana laadukkaan palvelun tuottamisessa ja tuovan läpinäkyvyyttä toimintaan. GC-toiminnassa mukana olevista eläimistä osa on ohjaajien omia, kuten esimerkiksi koirat ja hevoset.

”...Täällä asuu välillä perheitä. Vaikka tämä on kuntoutuskeskus, mutta kuitenkin tässä laitospäristössä, siitä on tullut palautetta, että kun meillä on tavallaan tommoinen normaali juttu tuolla, että voi tulla sen lapsen kanssa rapsuttamaan vaikka niitä lampaita ilman, että on koko ajan se paine siitä, että me asutaan täällä ja nyt pitää kuntoutua...”

Lampolalla koettiin olevan positiivisia vaikutuksia myös heihin, jotka eivät osallistu GC-toimintaan, mutta asuvat tai käyvät Vaalijalan päivätoiminnoissa. Lampolaa ja laavua on hyödynnetty esimerkiksi päiväkotiryhmien vierailuissa.

6.1.4 Toiminta on näyttöön perustuvaa

Haastateltujen työntekijöiden mukaan Vaalijalan GC-toiminnan nähtiin olevan yleisesti tiedossa oleva kuntoutuksen toimintamuoto työntekijöiden keskuudessa. Arvioitiin, että pidempään työskennelleet ja vakituiset työntekijät tiedostivat GC-toiminnan olemassaolon ja tarkoituksen paremmin kuin uudet tai sijaiset.

” On niitä hyviä yksiköitä, jossa jotenkin se on kirkkaana se kuntoutus, että miten nää asiat limitty toisiinsa ja sitten on nää, että tultii vähän tänne puuhastelemaan.”

Vaikka toiminnan olemassaolo tiedetään, epäilivät haastateltavat, etteivät kaikki välttämättä silti ymmärrä käsitettä Green Care ja sen tavoitteellisuutta kuntoutuksen suhteen.

”...Moni voi ajatella, että se on vaan jotain vapaa-ajan toimintaa, että käydään lampolassa vähän alpakan kakkaa siivoamassa... Että ei ehkä ole välttämättä sitten kaikilla se ymmärrys, että siinä voisi olla myös muutakin taustalla.”

GC-toiminnan ohjaajat ovat koulutettuja ja toteuttavat GC-toimintaa näyttöön perustuvien keinoin. GC koulutusta tarjotaan ammattiopisto ja ammattikorkeakoulutasoisesti sekä erilaisten lyhytkurssien muodossa. Vaalijalan GC toimijoilla on taustalla erilaisia toimintaan liittyviä opintoja ja uudet GC työntekijät pääsevät osallistumaan GC opetukseen, mikäli heillä ei ennestään näitä ole suoritettuna.

Toiminnan toteutuksessa tulee olla kuntoutuksellinen näkökulma ja toiminnan vaikutuksia arvioida säännöllisesti ja moniammatillisesti. Ammattitaito nostettiin esille ja ohjaajan kyky löytää asiakkaalle sopiva kuntoutuskeino.

”Mä luulen, että se vaikuttavuus sitten syntyy siitä, kun niille asiakkaille löytyy se oma juttu.”

Ohjaajat tekevät kuntoutussuunnitelman toiminnan alkaessa ja kirjauksia käynneistä asiakastietojärjestelmään. Asiakas voi omien kykyjensä mukaan osallistua kuntoutusohjelman laatimiseen ja tavoitteiden asettamiseen. Sopivan toteutusmuodon löytymisessä voidaan hyödyntää havainnointia, asiakkaan annetaan rauhassa tutustua toimintaympäristöön ja katsotaan minkä tyyppisestä toiminnasta tämä saattaisi pitää tai asiaa tiedustellaan asiakkaan tuntevalta henkilökunnalta. Myös kuvakommunikaatiota voidaan hyödyntää tarvittaessa.

6.2 Green Care -toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi vaikuttavuusketjun avulla

Toiseen tutkimuskysymykseen, miten Vaalijalan GC -toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida, haettiin vastausta litteroitujen haastatteluiden pohjalta tehdyn aineiston analyysin kautta. Toiminnallisen työpajan ja haastattelumateriaalien pohjalta syntyi Vaalijalan Green Care -toimintaa kuvaava vaikuttavuusketju.

6.2.1 Vaalijalan Green Care -toiminnan vaikuttavuusketju

Toiminnallisessa työpajassa mallintamista lähdettiin suunnittelemaan vaikuttavuustavoitteisesti. Tällöin vaikuttavuutta lähestytään niin kutsuttuna kädenjälkenä, jolloin kyseessä on tavoitteellista toimintaa saavuttaa halutut tulokset. Huomio kohdennetaan suunnitellun ja mallinnetun toteutuksen seurantaan satunnaisten sivuvaikutusten arvioinnin sijasta. (Heliskoski ym.2018, 6.)

Vaikuttavuustavoitteisessa mallinuksessa lähdetään liikkeelle vaikuttavuusketjun ylimmältä tasolta, vaikuttavuudesta (impact), joka kuvaa yhteiskunnallista hyötyä. Ensiksi pohditaan, mikä on vaikuttavuustavoite, joka pyritään saavuttamaan. Hyöty voi liittyä esimerkiksi terveyteen tai hyvinvointiin. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus saavutetaan keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä (3-6+ vuotta). (Heliskoski ym.2018, 8.)

Työpajassa vaikuttavuutta lähdettiin pohtimaan ensin yksilötasolta ja tämän kautta laajemmin. Kuntoutuksella tähdätään tukemaan yksilön valmiuksia toimia osana yhteiskuntaa kuntoutumisjakson päätyttyä. Toivottavana pidettiin, että kuntoutus antaisi tulevaisuuteen eväitä ja ohjaisivat esimerkiksi jatko-opintojen tai työn suhteen. Tavoitteena olisi, ettei sama henkilö ajautuisi takaisin kuntoutuksen piiriin.

Vaalijalassa on useita erilaisia asiakasryhmiä ja keskustelussa nousi esille, ettei kaikkien ryhmien kohdalla, esimerkiksi lapset vs. aikuiset, vaikuttavuusketjua voida tarkastella täysin samalla tapaa. Ilmeni, että GC-toimintaan osallistuu melko paljon tahdosta riippumattomassa hoidossa olevia asiakkaita, joilla on taustalla väkivaltaisuutta ja aggressiivista käyttäytymistä. Vaikuttavuusketjun mallintamista tarkasteltiin työpajassa lähinnä tämän asiakasryhmän kannalta.

Vaikuttavuustavoitteeksi asetettiin hyvinvointia tukevien toimintamalien luominen. Tarkoittaen, että kuntoutuksen aikainen toiminta loisi asiakkaalle toimintamalleja, jotka jatkossa, kuntoutuksen päätyttyä, tukisivat häntä arjessa.

Seuraavalle tasolle (vaikutus, outcome) siirryttäessä lähdetään miettimään mitä konkreettisia muutoksia tarvitaan, jotta asetettu tavoite voidaan saavuttaa. Muutokset voivat liittyä ihmisten käyttäytymiseen tai yhteisöjen ja yhteiskunnan rakenteisiin. Muutosten tulee olla sellaisia, että niiden voidaan ajatella perustellusti johtavan yhteiskunnallisen hyödyn syntymiseen. Konkreettisten muutosten toteutuminen toimii mittarina onnistumiselle. Vaikutukset syntyvät keskipitkällä aikavälillä (3–6 vuotta). (Heliskoski ym.2018, 8.)

Työpajassa osallistujat pohtivat, mitkä vaikutukset voisivat johtaa tavoitteisiin. Vaikutuksen ollessa mittari onnistumiselle pyrittiin työpajassa panostamaan tähän osioon. Vaikutukset ovat niitä toimia, joita mittaamalla vaikuttavuutta pystytään perustelemaan.

Työpajassa vaikutuksia pohdittaessa esille nousi itsehillinnän paraneminen, keskittymiskyvyn lisääminen sekä omien tekojen vaikutusten ymmärtäminen. Nämä nousivat esille erityisesti tarkasteltaessa asiakasryhmää, joiden toiminta on usein impulsiivista.

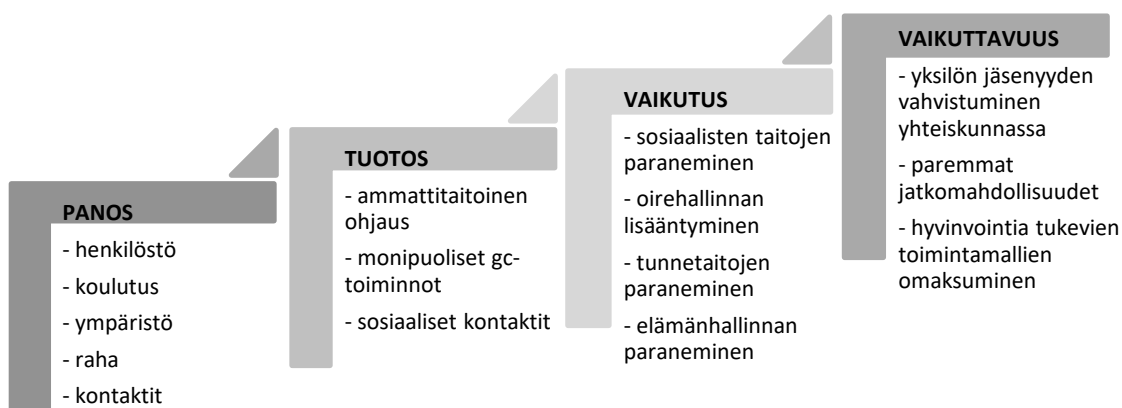
Vaikutuksia seuraa tehty työ, eli teot (output). Yhteiskunnallinen hyöty edellyttää konkreettisia muutoksia, mutta ilman kohdennettuja tekoja, ne eivät toteudu. Ennen tekojen suunnittelua, tulee tunnistaa ja ryhmitellä kohderyhmät. Kohderyhmien tunnistaminen ohjaa resurssit niin, että tavoitteet voidaan saavuttaa. Tekoja voidaan kokeilla ja toimivat teot otetaan käyttöön. Kun teot määritellään vaikuttavuustavoitteisesti, niitä jatkuvasti seuraamalla voidaan ennakoita pidemmän aikavälin muutosten toteutumista. (Heliskoski ym. 2018, 8.)

Kohderyhmän esimerkkinä pidettiin tahdosta riippumattomassa hoidossa olevia asiakkaita. Monipuolinen ja ammattitaitoinen ohjaus, joka sisältää GC osaamista sekä sosiaalisten taitojen vahvistamista, nähtiin toimena, jolla saadaan aikaan toivotut vaikutukset asiakkaissa.

Lopuksi vaikuttavuusketjua muodostettaessa tarkastellaan tekojen vaatimia resursseja eli panoksia (input). Panokset on hyvä käsittää laajasti, sillä ne voivat olla esimerkiksi ideoita, kontakteja, osaamista, sopimuksia, aikaa, oikeuksia, rahaa, materiaaleja, työtä. Panokset tulee määritellä, jotta tekojen toteutuminen on mahdollista, mutta sen lisäksi se mahdollistaa vaikuttavuutta ja vaikutuksia tukevien yhteistyöverkostojen tunnistamisen sekä tekojen investointilaskelmien tekemisen. (Heliskoski ym. 2018, 8.)

Tässä työssä investointilaskelmia ei suoritettu, mutta työpajassa keskusteltiin toiminnan rahoituksesta. SOTE-uudistuksen myötä GC-toiminnan rahoitukseen voi tulla muutoksia. Panoksien käsittäminen laajasti oli melko haastavaa, helposti nimettäviä olivat osaava, koulutettu henkilökunta ja raha. Näiden lisäksi ympäristö ja toimijoiden kontaktit nousivat esille.

Lopullisen vaikuttavuusketjun (kuviot 3.) rakentamisessa hyödynnettiin toiminnallisessa työpajassa osallistujien kanssa tehtyä mallinnusta sekä työntekijöiden haastatteluissa esille tulleita ajatuksia GC-toimintaan liittyen. Ketju on rakennettu yksilön kuntoutumista ajatellen, eikä sitä ole suunnattu tietyille asiakasryhmälle, vaan pyrkimyksenä on ollut yleistettävyys.

KUVIO 3. Vaalijalan Green Care -toiminnan vaikuttavuusketju

Vaikuttavuustavoitteina Vaalijalan GC-toiminnassa voitaisiin nähdä yksilön jäsenyyden vahvistaminen yhteiskunnassa, paremmat jatkumahdollisuudet kotiutuessa, joita ovat esimerkiksi itsenäinen pärjääminen, jatko-opinnot tai työllistyminen, sekä hyvinvointia tukevien toimintamallien omaksuminen. Opinnäytetyöprosessin aikana henkilökunnan kohtaamisissa esille nousi kuntoutukseen tähtäävän yksilön elämänhallinnan lisäämiseen ja pyrkimykseen tarjota tälle työkaluja, jotka auttavat arjessa myös kuntoutuksen päättymisen jälkeen. Toivottavana nähtiin, että GC-toiminta voisi antaa kuntoutujalle jotakin, minkä hän voisi viedä mukanaan omaan arkeen. Vaikuttavuutena nähtiin myös se, ettei asiakas ohjaudu enää takaisin kuntoutukseen.

Vaikutuksina, joiden toteutuessa asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, voitaisiin nähdä sosiaalisten taitojen sekä elämänhallinnan paraneminen, oirehallinnan ja tunnetaitojen lisääntyminen. Haastatteluiden perusteella GC-toiminnalla nähtiin olevan juuri tämän kaltaisia vaikutuksia asiakkaisiin. Työpajassa pohdittiin itsehillinnän ja keskittymisen lisäämistä, joka on nyt yleistetty oirehallinnaksi. Vaalijalassa kuntoutujilla on erilaisia tarpeita ja haasteita. Yhteiskunnassa toimiminen vaatii yksilöltä sosiaalisia taitoja ja kykyä toimia haastavissakin tilanteissa yleisesti hyväksytyillä tavoilla. Yksilön tulisi ymmärtää omien tekojensa seuraukset.

Tuotokset, joilla vaikutukset saadaan toteutumaan, ovat ammattitaitoinen ohjaus, monipuoliset GC-toiminnan kuntoutuspalvelut sekä sosiaalinen kanssakäyminen muiden kuntoutujien kanssa. Asiakkaiden kannustaminen ja ohjaaminen sosiaaliseen kanssakäymiseen muiden kanssa, tukee heidän valmiuksiansa toimia tasavertaisena yhteisön jäsenenä tulevaisuudessa. GC ohjauksen tulee olla monipuolista ja tarjota erilaisia toimintavaihtoehtoja, kuten eläin-, puutarha- ja luontolähtötoiminta ja huomioida erilaisten asiakasryhmien tarpeet. Ohjaajien tulee olla koulutettuja ja perehtyneitä GC-toimintaan ja omata taidot sen ohjaamiseen.

Resursseina eli panoksina, jotka mahdollistavat toiminnan toteutuksen, ovat koulutettu henkilöstö, ympäristö, kontaktit ja raha. Jotta ammattitaitoinen ohjaus toteutuu, tulee henkilökunnan olla koulutettua ja motivoitunutta. Toiminnan ylläpito vaatii rahaa ja kustannuksia tulee toiminnan järjestämisestä sekä henkilöstökuluista. Vaalijalan ympäristö on huomattava resurssi, se tarjoaa lampolan lisäksi monipuoliset ulkoilumaastot ja mahdollisuudet esimerkiksi puutarhatoiminnalle.

6.2.2 Vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi Vaalijalassa

Vaalijalassa Green Care -toiminta on osa toiminnallista kuntoutusta, ja GC ohjaajat kirjaavat tietojärjestelmään asiakkaiden käynneistä toiminnallisen kuntoutuksen alle. Päivittäisiin huomioihin asiakkaiden yksiköiden ohjaajat kirjaavat käynneistä kuntoutuksen eri toiminnoissa, kuten myös GC-toiminnassa.

Toiminnan alussa laaditaan tavoitteet. Tavoitteiden laadintaan voi GC ohjaajien lisäksi osallistua asiakas, omat hoitajat ja kuntoutuskoordinaattori. Käyntejä peilataan tavoitteisiin ja väliarvioinneissa kirjauksia tarkastellaan ja tehdään yhteenvetoa toteutuneesta toiminnasta ja tavoitteiden saavuttamisesta.

”Ei meillä oikeastaan ole mitään semmoista mittaristoa tähän varmaan muuta kuin tää suora havainnointi ja niiden kirjaaminen.”

Haastattelusta ilmeni, ettei yhtenäistä kirjaustapaa ole. Kirjaukseen vaikuttavina tekijöinä mainittiin kirjaajan oma koulutustausta sekä näkökulma asiaa kohtaan. Ajateltiin, että toiminnallisen kuntoutuksen ohjaajien kirjaama tieto olisi ensisijainen hyödynnettävä tieto vaikutusta arvioitaessa. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että tarkastelemalla taaksepäin kirjauksia, voidaan mahdollisesti saada selville toiminnan vaikutuksia.

”Huomaa, että vaikka kiihdyksissäkin kun on lähdetty siihen toimintaan, niin sitten kun sieltä tuullaan, niin tullaan ihan eri tyyppinä.”

Mittaria Green Care -toiminnan vaikuttavuuden arviointiin ei ole käytössä. Vaalijalassa palveluntarpeen arviointiin ja kuntoutussuunnitelman laatimiseen käytetään RAI-järjestelmää, joka sisältää erilaisia mittareita usealta eri osa-alueelta ja joka antaa tietoa asiakkaan terveydentilasta. RAI arviointeja tekevät asiakkaiden omat hoitajat, hyödyntäen havainnoitejaan asiakkaasta sekä potilastietojärjestelmään kirjattua tietoa. Havainnointi nousi haastattelussa keinona arvioida toiminnan vaikutuksia. Haastateltavat antoivat useita esimerkkejä, joiden kautta he kuvailivat toiminnan vaikutuksia yksilöissä.

Kappaleessa vaikuttavuuden mittaaminen (4.4.2.) esiteltiin Sitran mukaiset toimivan mittariston kolme osa-alueetta, jotka olivat toiminnanohjauksen mittarit, muutosmittarit ja vaikuttavuusmittarit. Toiminnanohjauksen mittarit seuraavat panosten, tekojen ja resurssien toteutumista. Muutosmittarit antavat tietoa kohderyhmän käyttäytymisen, osaamisen ja hyvinvoinnin muutoksista ja vaikuttavuusmittarit seuraavat muutoksia yhteiskunnallisella tasolla. (Heliskoski ym. 2018, 15). Tiedon luotettavuuden lisäämiseksi on hyvä käyttää monenlaisia mittareita, tiedonkeruuta voidaan toteuttaa esimerkiksi kyselyillä tai standardoiduilla testeillä. Lisäksi lähtötilanne tulee olla selkeästi määriteltynä jokaisen mittarin osalta, jotta muutosta voidaan verrata ennen ja jälkeen toiminnon. (Anoschkin 2019.) Sitra kuvaa hyvää mittaristoa muun muassa toimintaa ohjaavaksi ja sen laatua varmistavaksi, eri aikaväleillä muutoksia todentavaksi ja palveluntuottajan arkeen kiinnittyväksi (Heliskoski 2018, 16).

Työssä ei ollut tarkoituksena luoda mittaria vaikuttavuuden mittaamiseen, mutta tutkimuksessa haettiin tietoa, kuinka vaikutuksia ja vaikuttavuutta voitaisiin mitata. Tällä hetkellä GC-toiminnan vaikuttavuuden ja vaikutusten arviointi

haastattelun mukaan perustuu ohjaajien ja hoitajien huomioihin ja aistimuksiin asiakkaan kuntoutumisesta. Toimintaa ja huomioita kirjataan potilastietojärjestelmään, mutta yhtenäistä kirjaamistapaa ei ole. Koettiin, että kirjatun tiedon pohjalta olisi mahdollista tarkastella toiminnan vaikutuksia.

Vaikuttavuusketjussa on määritelty vaikutuksiksi sosiaalisten taitojen paraneminen, oirehallinnan lisääntyminen, tunnetaitojen paraneminen ja elämäntaitojen paraneminen. Näissä henkilöstön tekemän, yhtenäisesti kirjatun, havainnoinnin lisäksi voitaisiin hyödyntää asiakkaalta kerättyä itsearviointia. Tällaisesta esimerkkinä aikuisten osalta kuntoutustarpeen tunnistamisessa ja seurannassa käytettävä PROMIS itsearviointimittari. PROMIS on yleisen terveyden ja toimintakyvyn mittari yli 18-vuotiaille. Mittari sisältää kymmenen kysymystä ja tuloksista lasketaan erikseen fyysisen- ja psyykkisenterveyden pisteet (Promis 2020). 15D-elämänlaatumittari on myös asiakkaan itsearvioon perustuva ja soveltuu aikuisten elämänlaadun mittaamiseen. Mittaria on lähinnä käytetty terveydenhuollossa sairauksien vaikutuksia arvioitaessa. (Korpilahti 2022.) Vaikuttavuus tavoitteina ketjussa on yksilön jäsenyyden vahvistuminen yhteiskunnassa, paremmat jatkumahdollisuudet ja hyvinvointia tukevien toimintamallien omaksuminen. Aikuissosiaalityöhön tehty AVAIN-mittari sisältää asiakkaan tavoitteet, tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat tekijät, sosiaalityön menetelmät sekä palvelut. Mittari on kehitetty tuottamaan tietoa vaikuttavuuden arvioimiseksi. (Tanner & Kivipelto 2022). Vaikka mittari on suunnattu sosiaalityöhön, voisi sen ideaa ja sisältöä hyödyntää seurannassa. Vaalijalassa käytössä olevan RAI-mittariston hyödyntämistä arvioinnissa olisi hyvä tarkastella. Löytyisikö esimerkiksi sieltä yksilömittareista kuten kognitiomittarista (CPS), sosiaalisesta osallistumisesta (RISE) tai haastavan käyttäytymisen (ABS) mittareista seurantamahdollisuuksia, joiden avulla GC-toiminnan vaikuttavuutta voitaisiin todentaa (RAI-järjestelmän mittareita 2022).

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Haastattelumateriaalien analyysin perusteella Green Care -toiminta Vaalijalassa nähtiin kuntoutusta tukevana ja resursseja monipuolisesti hyödyntävänä. GC-toiminnan koettiin auttavan kuntoutujia parantamaan elämänhallinta- ja tunnetaitoja tasavertaisuuden, vuorovaikutuksellisuuden ja rauhoittumisen myötä. Tulos on samankaltainen Hassinkin yhteenvedon kanssa, jossa todetaan Euroopan maissa GC-toiminnan olevan lähtökohtaisesti monipuolista ja toimintojen tukevan asiakkaiden osallisuutta ja kuntoutusta sekä tarjoavan sosiaalisia kontakteja (Hassink 2006). Myös O'Hairen kirjallisuuskatsauksessa eläintoiminnan havaittiin parantavan autismikirjon häiriöitä sairastavien sosiaalista toimintaa, vuorovaikutusta ja mielenterveyttä (O'Haire 2013).

Haastatteluissa tunnistettiin Vaalijalan GC-toiminnan osa-alueet. Toiminta sisältää tyypillisimpiä GC-toimintoja; eläintoimintaa, puutarhatoimintaa, sosiaalipedagogista hevostoimintaa, luontolähtöistä toimintaa ja on näyttöön perustuvaa ja yleisellä tasolla tunnettua työntekijöiden keskuudessa. Luontoperusteisuus, kokemuksellisuus ja osallisuus ovat GC-toiminnan peruselementtejä (Vehmasto ym. 2021, 15, 21) ja nämä tulevat esille Vaalijalan GC-toiminnassa.

Eläintoimintaan viitattiin haastatteluissa selvästi enemmän kuin muihin GC-toiminnan osa-alueisiin. On oletettavaa, että tähän vaikuttaa eläintoiminnalle myönnetty Green Care Finlandin LuontoHoiva laatumerkki, jota varten kyseistä toimintaa on tullut tarkastella useasta eri näkökulmasta ja sitä on kehitetty sen suuntaisesti. Haastatteluissa mainittiin halukkuus hakea laatumerkkiä muidenkin toimintojen osalta. Tämä voisi lisätä muiden osa-alueiden kehittämistä ja hyödyntämistä samalle tasolle eläintoiminnan kanssa.

Sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan osalta että Green Care -toiminnasta on Suomessa julkaistu laatukäsikirjat, jotka ohjaavat toimijoita palvelun tuottamisessa. GC käsikirja sisältää valmiit rungot LuontoHoiva ja LuontoVoima

laatumerkkien hakua varten ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan työkirjaan voi sähköisesti täyttää palveluntuottajan tiedot ja vastata kysymyksiin, jonka jälkeen tiedot siirtyvät valmiiseen vaikuttavuusmalliin, jonka jälkeen vaikuttavuusketju on tarkasteltavissa.

Haastattelun perusteella GC-toiminnan arviointi perustuu ohjaajien ja hoitajien huomioihin ja aistimuksiin asiakkaan kuntoutumisesta. Toimintaa ja huomioita kirjataan potilastietojärjestelmään, mutta yhtenäistä kirjaamistapaa ei ole. Koettiin, että kirjatun tiedon pohjalta olisi mahdollista tarkastella toiminnan vaikutuksia. Toiminnan vaikuttavuuden arvioinnin ollessa lähinnä havaintoihin perustuvaa ja yhtenäisen kirjausmallin puuttuessa on vaikea antaa luotettavaa näyttöä GC-toiminnan vaikutuksista kuntoutuksessa. Tämä havainto ei sinänsä ollut yllätys ja sama ilmiö on todettu esimerkiksi tarkastellessa sosiaalihuollon interventioiden vaikuttavuutta (Paasio 2003, 41). Vaalijalassa hyödyttäisiin vaikuttavuuden mittarista, joka keskittyisi toiminnan vaikutuksiin, kuten sosiaalisten taitojen sekä elämänhallinnan paranemiseen, että oirehallinnan ja tunnetaitojen lisääntymiseen. Asiakkaan tilanteen mittaaminen ennen ja jälkeen toiminnon sekä toteaminen että toiminto on tehonnut, ei tosin pelkästään riitä vaikuttavuuden arviointiin. Tärkeää olisi hahmottaa kokonaisuus ja pohtia mikä, miten, milloin ja millä tavoin vaikutus syntyy. (Kempainen & Ojaniemi 2012, 52.) Täällä hetkellä Vaalijalassa arviointia toteutetaan RAI-arviointityökalun avulla, käytännöllistä olisi, jos sieltä saatua dataa voitaisiin hyödyntää vaikuttavuuden todentamisessa.

Vaikuttavuusketju muodostui haastatteluiden ja työpajan pohjalta. Esimerkkinä käytettiin tahdosta riippumattomassa hoidossa olevia asiakkaita, joilla on haasteita muun muassa tunteiden hallinnassa. Miettiessä päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen vaikuttavuuden mittaamista, voidaan se nähdä haastavana. Toiminnan päämääränä on yksilön toimijuuden ja elämänlaadun parantaminen, joten on tärkeä selvittää, millaisia asioita yksilöt pitävät merkittävinä kuntoutuksensa kannalta. Asiat, jotka edistävät muutosta auttavat myös kehittämään kuntoutusta yksilön tarpeet huomioiden ja tämän myötä työn vaikuttavuus lisääntyy. (Väyrynen 2012, 271-272.) Vaikuttavuusketju olisi siis syytä tehdä erikseen jokaista eri asiakasryhmää tarkastellen, huomioiden heidän tarpeensa kuntoutuksessa ja asettaa selkeät tavoitteet. Tästä esimerkkinä

HyvänMitta-hankkeessa tehty Vamos-palveluiden arviointi, jossa kohderyhmiä oli kolme ja jokaiselle ryhmälle asetettiin omat tavoitteet (Vamos 2018). Opinnäytetyössä muodostettu vaikuttavuusketju on yleistetty, eikä toimi kaikkien asiakasryhmien, esimerkiksi lasten kohdalla. Asiakaslähtöistä palvelua kehitettäessä, näkisin että vaikuttavuuden tarkastelusta on hyötyä, varsinkin jos mukana on asiakkaan näkökulma.

Vaikka opinnäytetyössä tarkasteltiin Green Care -toimintaa Vaalijalan kontekstissa, voidaan GC-toiminnalla nähdä hyötyjä myös terveyden edistämisen kannalta. Luontolähtöisellä toiminnalla ollessa terveyttä edesauttavia ominaisuuksia, voitaisiin sitä tuoda enemmän esille hyvinvoinnin tukemisessa ja ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Mikäli GC-toiminnan hyötyjä voitaisiin todentaa entistä paremmin, voitaisiin sillä mahdollisesti esimerkiksi vähentää lääkitsemisen tarvetta ja näin ollen sen myös vaikuttavan kustannuksiin. Lisäksi tässä yhteydessä myös syytä nostaa esille vaikuttavuusinvestoinnin käsite, joka liittyy vahvasti toimintojen vaikuttavuuden todentamiseen ja sijoitusten suuntautumisen todennettuihin toimintoihin.

7.2 Prosessin tarkastelu

Opinnäytetyöprosessia tarkastellessa työn ollessa lähes valmis, on helpompi huomata ne kohdat, joissa olisi voinut toimia toisin. Yksi näistä on tiedonhaku. Keskeisten käsitteiden ollessa jokseenkin vieraita, niihin tutustuminen alkoi internet-hauilla ja löytyneiden julkaisujen lähteet veivät eteenpäin lumipalloeftimäisesti. Tiedonhaussa olisi voitu hyödyntää systemaattista kirjallisuuskatsausta heti aluksi, jolloin teoreettinen tausta olisi rakentunut järjestelmällisemmin ja selkeämmin, sen sijaan, että sitä vahvistettiin työn edetessä.

Opinnäytetyössä tietoa kerättiin haastatteluilla työpajaa varten. Haastatteluilla hankittiin tietoa GC-toiminnan kokemuksista Vaalijalassa. Työpajassa osallistujat pääsivät tarkastelemaan teoriaa toiminnan kautta. Toiveena oli, että työntekijät, varsinkin ne, jotka eivät jatkuvasti työskentele GC-toiminnan parissa, oppisivat aiheesta lisää ja alkaisivat omassa työssään pohtimaan toiminnan vaikuttavuutta.

Alkuperäisenä tarkoituksena oli haastatella kahta ryhmää työntekijöitä, niitä, jotka eivät osallistu GC-toimintaan ja GC-toiminnan ohjaajia. Työntekijät, jotka eivät osallistuneet GC-toimintaan olivat kuitenkin hyvin tietoisia toiminnasta ja sen sisällöstä, osa oli käynyt myös koulutusta GC-toimintaan liittyen. Mielenkiintoista olisi ollut kuulla ajatuksia työntekijöiltä, jotka eivät toimintaa niin hyvin tunne. Haastattelussa arvioitiin, että henkilökunnasta noin puolet kuuluisi tähän ryhmään.

Alun perin opinnäytetyön valmistuessa tarkoituksena oli järjestää Vaalijalassa loppukeskustelu, jossa olisimme käyneet läpi lopullisen työn ja vaikuttavuusketjun. Aikataulullisista syistä tämä ei toteutunut ennen opinnäytetyön valmistumista, mutta tämä on mahdollista toteuttaa myöhemmin. Loppukeskustelun väliin jääminen voi vaikuttaa negatiivisesti vaikuttavuusajattelun juurruttamiseen Vaalijalassa.

Opinnäytetyöprosessi lisäsi osaamistani tiedonhankinnan sekä raportin kirjoittamisen suhteen. Samalla se opetti paljon uutta vaikuttavuudesta ja tutustutti Green Care käsitteeseen. Kokonaisuudessaan prosessi oli mielenkiintoinen, opettava ja pakotti pitkäjänteisyyteen. Toimintatutkimus oli mieluisa tapa lähestyä aihetta.

7.3 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön toteutuksessa on noudatettu hyviä tieteellisiä käytäntöjä (TENK 2012). Suunnitteluvaiheessa on hankittu tarvittava tutkimuslupa ja huomioitu tietosuojaan liittyvät seikat, työssä ei käsitellä osallistujien tietoja kuten nimeä, ikää, sukupuolta tai koulutustasoa. Osallistuminen oli vapaaehtoista. Tallennetut haastattelumateriaalit ovat olleet salasanalla suojattuna ja opinnäytetyön valmistuttua kerätty haastattelumateriaali poistetaan. Tiedonhankinta on kuvattu työssä ja muiden tuottama tieto on otettu huomioon viittaamalla niihin asianmukaisesti. Opinnäytetyön tulokset on julkaistu muuntelemattomina, sellaisina kuin ne on tekijän analyysin pohjalta saatu.

Haastatteluihin valmistauduttiin tekemällä hahmotelma haastattelun sisällöstä ja tutustumalla haastattelun toteuttamiseen liittyvään kirjallisuuteen. Haastattelun laadukkuutta voidaan vahvistaa suunnittelemalla hyvä haastattelurunko. (Hirsjärvi & Hurme 2008.) Haastattelijan rooli vaatii suunnittelua, valmistautumista ja kouluttautumista rooliin (Hirsjärvi ym. 2015).

Opinnäytetyössä pyrittiin kertomaan mahdollisimman tarkasti haastattelutilanteet sekä toiminnallisen työpajan sisältö, sillä laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisää tarkka selostus tutkimuksen toteutuksesta kaikissa sen vaiheissa (Hirsjärvi ym. 2015). Työssä on esitetty esimerkein aineiston analyysia ja luokittelua siitä, kuinka tuloksiin on päästy.

Reliaabelius ja validius tutkimuksessa muodostavat kokonaisluotettavuuden. Kokonaisluotettavuus tutkimuksessa on hyvä, kun otos edustaa perusjoukkoa ja satunnaisvirheitä on mahdollisimman vähän. (Vilka 2007, 152.) Kokonaisluotettavuutta opinnäytetyössä vähentää vähäinen haastateltavien määrä. Haastateltavat valikoituivat Vaalijalan toimesta, eikä opinnäytetyöntekijä pystynyt vaikuttamaan valintaan. Toki opinnäytetyöprosessin läpi vieni yksin asetti omat rajansa ajankäytön suhteen, joten useampien haastatteluiden järjestäminen olisi ollut haastavaa, kuten myös suurien haastattelumateriaalien läpi käynti.

Koska opinnäytetyötä aloittaessa käsitteet Green Care ja vaikuttavuusketju ja olivat tekijälle uusia, niin käsitteiden ymmärtäminen ja avaaminen ovat olleet koko prosessin läsnä. Vaikuttavuuden monimuotoisuus ja siihen liittyviä käsitteitä käytetään arkikielessä sekaisin ja esimerkiksi haastatteluiden osalta on mahdoton sanoa, kuinka käsitteet on ymmärretty. Myös itse opinnäytetyöntekijänä vaikutus- ja vaikuttavuusketju käsitteitä pyöritettiin loppuun saakka ja haettiin perusteltua käsitteen käytölle. Lopulta työssä päätettiin käyttää vaikuttavuusketju käsitettä, sillä GC-toiminnan vaikuttavuutta haluttiin tarkastella yleisellä tasolla ja tämä käsite sopi siihen mielestäni paremmin. Oma käsitys vaikuttavuudesta muodostui niin, että vaikutukset ovat mitattavia muutoksia, jotka pitkällä aikavälillä todentavat vaikuttavuutta.

7.4 Jatkotutkimus- ja kehittämisehdotukset

Kehitysehdotuksena Vaalijalaan ehdotetaan yhtenäisen GC-toiminnan kirjaustavan kehittämistä. Yhtenäinen kirjaus voisi helpottaa tunnistamaan muutoksia asiakkaan voinnissa GC-toiminnan edetessä. GC-toiminnan tavoitteet olisi hyvä olla selkeästi kirjattuna ja yksilöllisesti mietittynä, kuinka tavoitteet saavutetaan. Myös mahdollisuuksista hyödyntää RAI-arviointityökalua tässä tarkoituksessa olisi hyvä pohtia. Vaalijalan tuottamia GC-toimintoja voitaisiin myös mahdollisesti hyödyntää laajemmin hyvinvointialueen sisällä, esimerkiksi vanhuspalveluissa. Sillä esimerkiksi kirjallisuuskatsauksessa, jossa tarkasteltiin dementiapotilaiden puutarhahoidon vaikutuksia, todettiin sen parantavan kognitiivista toimintaa, käyttäytymisoireita, psyykkisiä oireita sekä elämänlaatua verrokkiryhmään verrattuna (Lu ym. 2019).

Muille opinnäytetyöntekijöille ehdotetaan tarkempaa mittareiden läpikäyntiä ja yhteistyössä Vaalijalan kanssa rakentamaan mittariston, jolla vaikuttavuutta voitaisiin todentaa. Selvää on, että Green Care -toiminnan kenttä hyötyisi aihealueen tieteellisen tutkimuksen lisääntymisestä, jolloin sen asema tutkimusyhteisöissä paranisi ja tulokset tarjoaisivat vankkaa todennettua tietoa sen hyödyistä. Lisäksi kaikkia GC toimijoita kannustetaan tarkastelemaan toiminnan vaikuttavuuden todentamista ja pohtimaan sen ilmentämisen mahdollisesti mukana tuomia hyötyjä. Mikäli toiminnan vaikuttavuudesta voitaisiin tarjota luotettavaa näyttöä, se voisi esimerkiksi lisätä vaikuttavuusinvestointia GC-toimintaa kohtaan ja lisätä GC palveluiden tarjontaa.

LÄHTEET

Aistrich, M. 2014. Kannattaako vaikuttavuutta yrittää mitata? Verkkosivu. Viitattu 23.3.2025. <https://www.sitra.fi/artikkelit/kannattaako-vaikuttavuutta-yrittaa-mitata/>

Anoschkin, K. 2020. HyvänMitta Vaikuttavuuden jäljillä- opas yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseen. Verkkojulkaisu. Viitattu 6.4.2023. <https://www.hyvanmitta.fi/wp-content/uploads/2019/12/Hyva%CC%88n-Mitta-Ty%C3%B6kirja-final.pdf>

Brown, J & Isaacs, D. 2005. The World Café: Shaping our futures trough conversations. San Francisco, BK. Verkkojulkaisu. Vaatii käyttöoikeuden. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=483738>

Cohen-Cline, H., Turkheimer, E & Duncan, G. 2014. Access to green space, physical activity and mental health: a twin study. Journal of Epidemiology and Community Health 69 (6) 523-529. Verkkojulkaisu. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.proquest.com/docview/1779285517/fulltextPDF/B55BFF7232F34A7DPQ/1?accountid=14242>

Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. Stakes Hyvät käytännöt-käsikirja. Osakäännös Peter Dahler-Larsenin ja Hanne Kathrine Krogstrupin ”Nye Veje i Evaluering”, Århus: Systime 2003 raportista. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77071/vaikuttavuuden_arv.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Di Iacovo, F & O’Connor, D. 2009. Supporting policies for social farming in Europe. Progressing multifunctionality in responsive rural areas. Arisia. Verkkojulkaisu. <http://www.umb.no/statisk/greencare/sofarbookpart1.pdf>

Gallis, C. 2013. Green Care: for Human Therapy, Social Innovation, Rural Economy, and Education. Verkkojulkaisu. Viitattu 27.2.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://web-s-ebsohost-com.libproxy.tuni.fi/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzYwNzgyMI9fQU41?sid=4ec5021f-5612-486d-a859-8b365ab4f9c2@redis&vid=6&format=EB&rid=1>

GC Vaalijala. n.d. Verkkosivu. Viitattu 18.1.2023. <https://www.vaalijala.fi/greencare-nenonpelto-1>

Gcfinland a. n.d. Mitä on green care? Verkkosivu. Viitattu 19.4.2022. <https://www.gcfinland.fi/green-care/>

Gcfinland b. n.d. Yhdistys. Verkkosivu. Viitattu 1.5.2022. <https://www.gcfinland.fi/yhdistys/>

Gcfinland c. n.d. Green Care laatumerkkien hakuprosessi. Verkkosivu. Viitattu 1.5.2022. <https://www.gcfinland.fi/laatu/green-care--laatumerkkien-hakuprosessi/>

Hartig, T., Mitchell, R., Vries, S & Frumkin, H. 2014. Nature and health. Annual review of public health. 35. 207–228. Verkkojulkaisu. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-032013-182443>

Hassink, J & Dijk, M. 2006. Farming for health, Green-Care Farming across Europe and United States of America. Springer. 22.347–357. Verkkojulkaisu. <https://library.wur.nl/WebQuery/edepot/137371>

Haubenhöfer, D., Elings, M., Hassink, J & Hine, R. 2010. The development of green care in Western European countries. *Explore*. 6 (2).106–111. Viitattu 3.8.2022. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1550830709003929>

Hautamäki, L., Ramadan, F., Ranta, P., Haapala, E & Suomela-Markkanen, T. 2018. Eläinavusteinen terapia, katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa. *Kelan tutkimus. Työpapereita 140*. Verkkojulkaisu. Viitattu 2.3.2023. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236987/Tyopapereita140.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Heliskoski, J., Humala, H., Kopola, R., Tonteri, A & Tykkyläinen, S. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. *Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajalle*. Sitran selvityksiä 130. Viitattu 2.3.2023. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2018/03/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf>

Hine, R., Peacock, J & Pretty, J. 2008. Care Farming in the UK: Evidence and opportunities. Report for the national care farming initiative. Verkkojulkaisu. Viitattu 14.4.2023. https://www.farmgarden.org.uk/sites/farmgarden.org.uk/files/care_farming_in_the_uk_final_report_jan_08.pdf

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2008. E-kirja. Tutkimushaastattelu Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. *Gaudeamus*. Viitattu 1.3.2023. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523458123>

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell oy.

HyvänMitta. n.d. Arvioinneissa käytettyjä mittareita. Verkkosivu. Viitattu 7.3.2023. <https://www.hyvanmitta.fi/mittaaminen/arvioinneissa-kaytettyja-mittareita/>

Innokylä. n.d. Learning café eli oppimiskahvila. Verkkosivu. Viitattu 3.8.2022. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>

Juuti, P & Puusa, A. Toimintatutkimus. 2020 Teoksessa Puusa, A & Juuti, P. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. *Gaudeamus*.

Kemppainen, T & Ojaniemi, P.2012. Tieto ja vaikuttavuuden arviointi käytännön sosiaalityössä. Teoksessa Pohjola, A., Kemppainen, T & Väyrynen, S. *Sosiaalityön vaikuttavuus*. Tampere:Juvenes Print.

Kettner, P. 2002. *Achieving Excellence in the Management of Human Service Organizations*. Allyn & Bacon, Boston. Verkkojulkaisu. Vaatii kirjautumisen. Viitattu 3.3.2023.

Kettunen, P. 2017. Vaikuttavuuden arviointi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Turun kaupunki Tutkimusraportteja 1/2017. Viitattu 2.3.2023. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimusraportti_2-2017.pdf

Kivipelto, M., Blomgren, S., Karjalainen, P & Saikkonen, P. 2013. Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä- arviointimalleista mittareihin. THL. Raportti 8/2013. Viitattu 2.3.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104473/URN_ISBN_978-952-245-864-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Korpilahti, U. 2022. 15D-terveyteen liittyvää elämänlaatua arvioiva mittari. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2022. TOIMIA-tietokanta. Terveysportti, Duodecim Oy. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/tmi/article/tmm00138/search/15d>

Koskinen-Ollonqvist, P., Peltö-Juikko, A & Rouvinen-Wilenius, P. 2005. Vaikuttavuuden arvioinnin mahdollisuudet terveyden edistämässä, näkökulmia vaikuttavuuteen. Verkkojulkaisu. Viitattu 2.3.2023. https://www.researchgate.net/publication/233943644_Nakokulmia_vaikuttavuuteen_2005_Reflectins_to_effectiveness

Kuula, A. 2006. Toimintatutkimus. Kokonaisuudesta Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkosivut. Viitattu 10.5.2022. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html

Lauri, S. 2006. Toimintatutkimus. Teoksessa Paunonen, M & Vehviläinen-Julkunen, K. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. WSOY.

Lilja, T., Yli-Viikari, A., Heikkilä, K., Kivinen, T., Kirveennummi, A & Rantamäki-Lahtinen, L. 2008. Maataloudesta terveyttä ja hyvinvointia: hoivamaatalouden mahdollisuudet. Suomen maataloustieteellisen seuran tiedote nro 23. Viitattu 2.3.2023. <https://doi.org/10.33354/smst.76982>

Lipponen, M. & Vehmasto, E. 2021. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan laatu ja vaikuttavuus. Luonnonvarakeskus. Helsinki. Viitattu 27.3.2023. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/547760/Sosiaalipedagogisen_hevos-toiminnan_tyokirja_2_painos.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lu L-C, Lan S-H, Hsieh Y-P, Yen Y-Y, Chen J-C & Lan S-J. Horticultural Therapy in Patients With Dementia: A Systematic Review and Meta-Analysis. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*. 35. 1-11. doi:10.1177/1533317519883498

Maas, J., Verheij, RA., de Vries, S., Spreeuwenberg, P., Schellevis, FG & Groenewegen, PP. 2009. Morbidity is related to a green living environment. *Journal of Epidemiology & Community Health* 63 (12) 967-973. Viitattu 2.3.2023. <https://jech.bmj.com/content/63/12/967.citation-tools>

- Malmivaara, A. 2022. Vaikuttavuus sosiaali- ja terveydenhuollossa. E-kirja. Helsinki:Duodecim. Viitattu 25.3.2023. <https://www.oppiportti.fi/op/opk04648>
- Martin, M. 2012. Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen yksilöllinen vaikuttavuus. Teoksessa Pohjola, A., Kempainen, T & Väyrynen, S. Sosiaalityön vaikuttavuus. Tampere: Juvenes Print.
- Moriggi, A. 2021. Green Care and place-based sustainability transformations: a participatory action-oriented study in Finland. DOI: 10.18174/544553
- Mäki-Opas, T & Laatikainen, T. 2021. Näkökulmia sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisvaltaiseen vaikuttavuuden arviointiin. Yleislääkäri. 36, 27-30. <https://edockerfiles.com/91cb5a66-1462-11ec-91fc-00155d64030a/#/article/1/page/1>
- Männistö, H. 2016. Vaikuttavuusinvestoinnin opas sijoittajille. Sitran selvityksiä 120. Verkkojulkaisu. Viitattu 13.4.2023 <https://media.sitra.fi/2016/11/08104327/Selvityksia120.pdf>
- O'Haire, M. 2013. Animal-Assisted Intervention for autism spectrum disorder: systematic literature review. Journal of Autism and Developmental Disorders 43. 1606–1622. <https://doi.org/10.1007/s10803-012-1707-5>
- Paasio, P. 2003. Vaikuttavuuden arvioinnin rakenne ja mahdollisuus sosiaalialalla. Stakes. FinSoc työpapereita 3/2003. Verkkojulkaisu. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77070/Tyopapereita3_03.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Paasio, P. 2006. Yleinen ja erityinen viitekehys arvioinnissa. Hallinnon tutkimus 3. Arvioinnin teemanumero, 92-107. Viitattu 6.4.2023. https://www.researchgate.net/publication/281764449_Yleinen_ja_erityinen_viitekehys_arvioinnista
- Partanen, U., Lilja, T., Kurppa, S & Soini, K. 2006. Farming for health in Finland. Teoksessa Hassink, J & Dijk, M. (toim.) Farming for Health. Springer. Kappale 11. 135-146. Verkkojulkaisu. <https://edepot.wur.nl/137383>
- Pasanen, T., Tyrväinen, L & Korpela, K. 2014. The Relationship between Perceived Health and Physical Activity Indoors, Outdoors in Built Environments, and Outdoors in Nature. Applied Psychology: health and well-being. 6 (3). 324–346. Viitattu 2.3.2023. DOI: 10.1111/aphw.12031
- Poister, T.H. 2003. Measuring performance in public and nonprofit organizations. Jossey-Bass. A Wiley Imprint. http://www.untagsmd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_2/NON%20PROFIT%20ORGANIZATION%20Measuring%20Performance%20in%20Public%20and%20Nonprofit%20Organizations.pdf
- Promis. 2020. PROMIS Yleinen terveystieteen soveltuvuus aikuisten toimintakyvyn itsearviointiin. TOIMIA-arvioinnit. Verkkosivu. Viitattu 10.4.2023. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/tmi/article/tma00154>

RAI-järjestelmän mittareita. 2022. THL. Verkkosivu. Viitattu 14.4.2023. <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta/rai-jarjestelman-mittareita>

Relf, P. 2006. Farming for health in Finland. Teoksessa Hassink, J & Dijk, M. (toim.) Farming for Health. Springer. Kappale 1.1-20. Verkkojulkaisu. <https://edepot.wur.nl/137373>

Riess, B. 2010. Corporate Citizenship planen und messen mit der iooi-Methode Ein Leitfaden für das gesellschaftliche Engagement von Unternehmen. Bertelsmann Stiftung. Verkkojulkaisu. Viitattu 2.3.2023. <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/publikationen/publikation/did/corporate-citizenship-planen-und-messen-mit-der-iooi-methode>

Rintala, J., Rajaniemi, P & Huczowski, P. 2020. Kansainvälistä hankeyhteistyötä luontoperustaisessa kuntoutustoiminnassa. Luontoa toimintaan yli rajojen-hankkeen julkaisu. Lapin amkin julkaisuja 28/2020. Verkkojulkaisu. Viitattu 3.3.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/355873/B%2028%202020%20Rintala%20Rajaniemi%20Huczowski.pdf?sequence=2>

Salovuori, T. 2014. Luonto kuntoutumisen tukena. Mediapinta.

Soini, K. 2014. MTT Kasvu 21. Luonnosta hoivaa ja voimaa: Miten arvioida Green Care -toiminnan vaikuttavuutta. <https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/482135/mttkasvu21.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tanner, N & Kivipelto, M. 2022. AVAIN-mittarin käyttö aikuissosiaalityössä. Ohjaus 3/2022. THL. Verkkojulkaisu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-914-6>

Tenk. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Verkkojulkaisu. Päivitetty 22.2.2023. Viitattu 2.3.2023. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>

THL. 2023. Tietoa RAI-järjestelmästä. Verkkosivu. Viitattu 27.3.2023. <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta>

Toimia. 2020. TOIMIA-tietokanta. Verkkosivu. Viitattu 7.4.2023. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/tmi?toc=991596>

Vaalijala. n.d. Verkkosivu. Viitattu 1.5.2022. <https://www.vaalijala.fi/>

Vaikuttavusketju n.d. HyvänMitta. Verkkosivu. Viitattu 14.4.2023. <https://www.hyvanmitta.fi/vaikuttavusketju/>

Vaikuttavuuden boot camp 2019. Työpajojen koulutusmateriaalit. Viitattu 1.3.2023. <https://www.sitra.fi/hankkeet/vaikuttavuuskiihdyttamo/#mista-on-kyse>

Vamos. 2018. HyvänMitta. Case:Vamos-Helsingin Diakonissalaitos. Verkkosivu. Viitattu 13.4.2023. <https://www.hyvanmitta.fi/caset/case-hdl-vamos/>

Vataja, K & Hyytinen, K. 2020. Vaikuttavuusarviointia monimutkaiseen maailmaan. Verkkojulkaisu. Viitattu 1.3.2023. <https://www.sitra.fi/artikkelit/vaikuttavuusarviointia-monimutkaiseen-maailmaan/>

Vehmasto, E. 2014. MTT Kasvu 20. Green Care toimintatavan suuntaviivat Suomessa. <https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/482161/mttkasvu20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vehmasto, E., Salonen, K., Ilmarinen, K., Hirvonen, J., Saarinen, S., Peuraniemi, T., Paakkolanvaara, J-V., Aho, M & Lipponen, M. 2021. Suomalainen Green Care: Green Care -toimintatavan käsikirja & LuontoHoivan ja LuontoVoiman laatutyökirja. Luonnonvarakeskus ja Green Care Finland ry. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/547708/GreenCare_ty%c3%b6kirja.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Vuori, J. n.d. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Vuori, J. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 18.8. 2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Väyrynen, S. 2012. Muutosta edistävät tekijät päihde- ja mielenterveyskuntoutuksessa. Teoksessa Pohjola, A., Kemppainen, T & Väyrynen, S. Sosiaalityön vaikuttavuus. Tampere:Juvenes Print.

World Cafe method. n.d. World café method. Verkkosivut. Viitattu 27.3.2023. <https://theworldcafe.com/key-concepts-resources/world-cafe-method/>

Yli-Viikari, A., Lilja, T., Heikkilä, K., Kirveennummi, A., Kivinen, T., Partanen, U., Rantamäki-Lahtinen, L & Soini, K. 2009. Green Care-terveyttä ja hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalous 141. Verkkojulkaisu. <https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/475081/met141.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukutsu

Hei,

olen Maija Hynninen, YAMK opiskelija Tampereen ammattikorkeakoulusta Terveyden edistämisen linjalta. Teen opinnäytetyötä Green Care -toiminnasta Vaalijalassa. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaista Green Care -toimintaa Vaalijalassa on ja kuinka Green Care -toiminnan vaikuttavuuden arviointia voidaan kehittää Vaalijalassa. Tavoitteena on mallintaa Vaalijalan Green Care -toiminnan vaikuttavuusketju, jonka avulla jatkossa voidaan kehittää toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia.

Kutsuisin sinut osallistumaan työhön liittyvään teemahaastatteluun, joka toteutetaan syys- lokakuun aikana. Haastattelu tapahtuu 4–5 henkilön ryhmissä. Toinen ryhmä koostuu Green Care -toiminnasta vastaavista henkilöistä ja toinen ryhmä Vaalijalan muista työntekijöistä. Haastatteluihin osallistuneita olisi tarkoitus koota jälleen yhteen, kun vaikuttavuusketju alkaa muotoutua, toiminnallisen työpajan merkeissä. Työpajassa vaikuttavuusketjua tarkasteltaisiin ja muotoiltaisiin yhdessä. Työn on tarkoitus valmistua toukokuussa 2023, jolloin järjestetään vielä loppukeskustelu. Tutkimuksen onnistumisen kannalta olisi tärkeää saada teistä mukaan 4-5 innostunutta osallistujaa. Ei haittaa, vaikka et kokisikaan tuntevasi GC-toimintaa erityisen hyvin, prosessin myötä siitä olisi mahdollisuus oppia lisää!

Mikäli olisit kiinnostunut osallistumaan tähän työajalla järjestettävään tutkimukseen tai jos sinulla on lisää kysyttävää, vastaa tähän viestiin.

Hyvää syksyä toivottaen,

Maija Hynninen

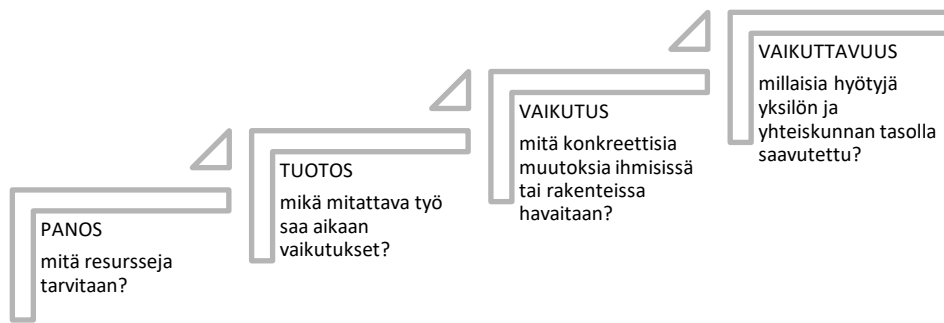
maija.k.hynninen@tuni.fi

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja suostumus varmistetaan suullisesti haastattelun alussa. Haastattelut äänitetään. Anonymiteetistä huolehditaan, suorat tunnistetiedot tullaan poistamaan. Tutkimusmateriaalit säilytetään tietoturvasyistä tutkijan hallussa salasana suojatusti ja hävitetään työn valmistuttua.

Liite 2. Haastattelurunko

- Taustatiedot: työnkuva/ammatti, kuinka kauan työskennellyt Vaalijalassa
 - Green Care käsitteenä, kuinka ymmärretään
 - Kuinka Green Care -toimintaa toteutetaan Vaalijalassa
 - Millaisia vaikutuksia kuntoutujissa on nähtävissä toiminnan myötä
-
- Miten ymmärrätte GC-käsitteen, mitä se mielestänne sisältää?
 - Kuinka GC-toiminta tulee esille työssänne?
 - Koetteko GC-toiminnan tukevan asiakkaan kuntoutumista?
 - Mitä etuja koette GC-toiminnalla olevan?
 - Entä jos GC-toimintaa ei olisi, miten uskoisitte sen puuttumisen vaikuttavan kuntoutumiseen

Liite 3. Toiminnallisen työpajan runko

GC-koulutus, työntekijät, ympäristö, eläimet, kontaktit, yhteistyötahot	yksilöohjaus, ryhmäohjaus, monipuoliset terapeutit, toiminnot	toimintakyky paranee, tunnetaidot paranevat, itsetunto kohoaa	jatkumahdollisuudet kotiutuessa paranee (työ, opiskelu..), sotekustannukset laskee (lääke..),
---	---	---	---

3-6v.

3-6++v.

miten voi mitata?

oma-arvioi/hoitajan?

1. Vaikuttavuustavoitteisessa mallinuksessa lähdetään liikkeelle vaikuttavuusketjun ylimmältä tasolta, vaikuttavuudesta, joka kuvaa yhteiskunnallista hyötyä. Ensiksi pohditaan, mikä on vaikuttavuustavoite, joka pyritään saavuttamaan. (Yhteiskunnallinen vaikuttavuus saavutetaan keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä (3-6+ vuotta))
2. Vaikutus, outcome -> mitä konkreettisia muutoksia tarvitaan, jotta asetettu tavoite voidaan saavuttaa. Muutokset voivat liittyä ihmisten käyttäytymiseen tai yhteisöjen ja yhteiskunnan rakenteisiin. (Konkreettisten muutosten toteutuminen toimii mittarina onnistumiselle. Vaikutukset syntyvät keskipitkällä aikavälillä (3-6 vuotta))
3. Output -> edellyttää konkreettisia muutoksia, mutta ilman kohdennettuja tekoja, ne eivät toteudu. Ennen tekojen suunnittelua, tulee tunnistaa ja ryhmitellä kohderyhmät. Kohderyhmien tunnistaminen ohjaa resurssit niin, että tavoitteet voidaan saavuttaa. Kun teot määritellään vaikuttavuustavoitteisesti, niitä jatkuvasti seuraamalla voidaan ennakoita pidemmän aikavälin muutosten toteutumista.
4. Input -> Panokset on hyvä käsittää laajasti, tulee määritellä, jotta tekojen toteutuminen on mahdollista, mutta sen lisäksi se mahdollistaa vaikuttavuutta ja vaikutuksia tukevien yhteistyöverkostojen tunnistamisen sekä tekojen investointilaskelmien tekemiseen